

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

22e jaargang

nummer 4

April 2022

KERKBEHEER

*De toekomst van
kerkgebouwen*

Speelruimte gezocht

*Effectieve inzet van het
kerkgebouw*

GUNSTIGE RENTETARIEVEN VOOR UW LENING?

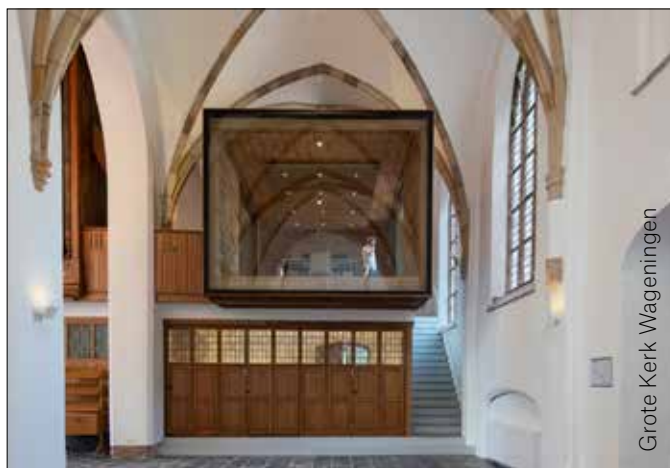

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

Bij SKG kunt u terecht voor:

- een nieuwe financiering
- oversluiten huidige financiering
- passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie skggouda.nl.

Grote Kerk Wageningen

VAN
HOOGEVEST
ARCHITECTEN

Westsingel 9
3811 BA Amersfoort

bureau@vanhoogevest.nl
www.vanhoogevest.nl

Uw dossier veilig in de cloud vanaf € 49 met Microsoft365!

- Dossier compleet
- AVG-proof
- Continuïteit gewaarborgd

Geïnteresseerd? Bezoek www.bestuursgemak.nl of mail givanderwal@bestuursgemak.nl

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Perspectief en beweging	5
Agenda	6
Kalender voor kerkrentmeesters	6
De toekomst van kerkgebouwen	7
Speelruimte gezocht	10
Kerkenvisies	12
Effectieve inzet van het kerkgebouw	13
Maandelijks cartoon	15
Kerk tussen gisteren en morgen: de zinnen verzetten	16
Vraag van de kerkrentmeester Besturen in de plaatselijke gemeente	18
Opinie Gebouw als kans	19
VKB Partner Kerk&Raad	20
VKB Partner Backstage AV	21
Kerkmarkt & Orgelbank	23
Predikant en kerkbeheer Erick Versloot	24
Verenigingsnieuws	28
Historie Kom verder!	29
Actueel	32
Had u hier al aan gedacht? Het orgel en de organist	35
Onderscheidingen van de VKB	36
PKN Onderscheidingen	38

Kerkgebouwen

Ze zijn er in vele verschillende soorten en maten. Van het kleine pittoreske dorpskerkje, tot de grote, monumentale stadskerk. Hele oude karakteristieke bouwwerken, maar ook moderne gebouwen.

Hoe verschillend ook, al die gebouwen hebben tenminste één ding gemeen: op zondag biedt het gebouw plaats aan de eredienst. Tenminste, voor zover het kerkgebouw nog in gebruik is van een kerkelijke gemeente, want meer en meer kerken worden afgestoten en verliezen daarmee hun religieuze functie.

Maar als we als kerk zo'n gebouw in bezit hebben, wat doen we er dan mee naast de zondagse eredienst? Gebruiken we het gebouw enkel op zondag en staat het de rest van de week leeg te wachten op de volgende dienst? Of ontplooien we nevenactiviteiten, misschien wel met het blikveld breder dan alleen de eigen gemeente?

Het is goed daarover na te denken als college van kerkrentmeesters. Hoe ver gaan we met het zoeken naar speelruimte?

*Wilnanda Hukom
Eindredacteur*

Colofon

Bestuur VKB

Drs. F.H. Buddenberg, Zoetermeer, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbeek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
Ir. G.G. van Dijk, Rotterdam, lid

Ereleden

D.G. Bijl, drs. G. van Soest,
mr. P.A. de Lange en drs. C. de Raadt

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur,
W.J. Hukom, eindredacteur, E. van Rijssen,
N.J.M. de Jong en N. Breukhoven

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
dr. M. van der Meulen, Y. Teitsma
en M. de Heer

VKB Bureau

Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Telefoon: 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176,
3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden
van de VKB: € 32,40 per abonnement.

Abonnementsprijs voor niet-leden:

€ 38,65 per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 9 procent btw.

ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen van 1 april t/m 31 maart. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum. Er verschijnen 6 nummers per jaar.

Oplage & druk

5.000 ex. © april 2022 - Verloop drukkerij

Foto omslag

De Hervormde Kerk te Schermerhorn, beeldbepalend in het Nederlandse landschap (iStock).

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overall waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;
- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;
- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Voegbedrijf Heldoorn B.V.
A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 3557879
www.voegbedrijfheldoorn.nl

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN & TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Vragen over kerkbeheer?

Neem eens een kijkje in de kennisbank op onze website.

► mijnvkb.kerkrentmeester.nl/kennisbank/

Mensen

Gebouwen

Geld

Organisatie

Perspectief en beweging

Het jaar 2022 is voor de VKB een overgangsjaar. Niet alleen beleidsmatig, maar ook qua personele ondersteuning. Beleidsmatig omdat het huidige beleidsplan 2018-2022 afloopt en we ons dus moeten voorbereiden op een nieuw perspectief. Wat de ondersteuning betreft nemen 2 medewerkers op het VKB-bureau, waaronder de directeur, aan het eind van dit jaar afscheid, omdat ze met pensioen gaan.

Het bestuur heeft zich dus de afgelopen maanden bezonnen over het gewenste perspectief en de beweging daarnaartoe. Daarbij zijn we ondersteund door een extern bureau, gespecialiseerd in positionering en communicatie. Hun uitgangspunt daarbij was dat de herkomst van onze organisatie niet mag worden verloochend, maar dat wel moet worden gewerkt aan de doorontwikkeling in de gewenste richting aansluitend bij de behoeften van onze leden, de kerkrentmeesters uit de verschillende generaties.

De uitdaging is om de beoogde strategie als perspectief te vertalen in operationele doelstellingen als beweging daarnaartoe, op een zodanige wijze dat alle kerkrentmeesters zich thuis blijven voelen bij de VKB. En omdat alles met elkaar samenhangt zijn de keuzes, die hier worden gemaakt van invloed op de invulling van de formatie van het VKB-bureau waaronder het profiel van de nieuw te benoemen directeur.

We hebben gekozen voor twee speerpunten: faciliteren en positioneren. Bij faciliteren gaan we nadrukkelijk op zoek naar de individuele kerkrentmeesters. Van een 'vereniging voor kerkrentmeesterlijk beheer' naar een 'vereniging van en voor kerkrentmeesters'. Wij willen graag bereiken dat alle kerkrentmeesters, breder dan nu, de VKB gaan zien en waarderen als hún vereniging en hún bondgenoot bij de vervulling van hun taken. De les van corona is geweest dat kerkrentmeesters niet meer zitten te wachten op fysieke afdelingsvergaderingen met trage besluitvormingsprocessen, maar behoefte hebben aan laagdrempelige workshops, webinars, cursussen, database en advies. Inmiddels is dit geïnstitutionaliseerd in de VKB-Academy, die webinars organiseert, die elk 3 maal per jaar worden gehouden, over de kerntaken waar kerkrentmeesters zich mee bezighouden.

Om dit mogelijk te maken is het buitenteam van de VKB versterkt, dat wil zeggen meer externe dienstverlening. Ook wordt in de loop van 2022 in samenwerking met de Dienstenorganisatie een adviseur toekomstgericht kerkbeheer ten behoeve van lokale kerkrentmeesters aangesteld. Deze adviseur komt in dienst van de VKB, maar wordt op 50/50 basis gefinancierd door de VKB en de Dienstenorganisatie.

Samenwerking met geestverwante organisaties is sowieso een speerpunt geworden. Tijdens de jaarbijeenkomst in de St. Joriskerk in Amersfoort, oktober 2021, is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met SKIN waarbinnen de migrantenkerken zich hebben verenigd. In april 2022 gaan we een samenwerkingsovereenkomst ondertekenen met de Dienstenorganisatie en tenslotte zijn de banden aangehaald met de Federatie van Diaconieën. Een werkgroepje is momenteel bezig om de gezamenlijke raakvlakken te inventariseren en te bezien of we elkaar daarin kunnen versterken.

Bij 'positioneren' gaat het nadrukkelijk om visie en standpunten te ontwikkelen en neer te zetten ten aanzien van het kerk-zijn vanuit een kerkrentmeesterlijk perspectief. Dat betreft dus de bekende functie van 'belangenbehartiging', echter niet alleen reactief maar ook initiërend en inspirerend. Zoals de VKB dat de afgelopen periode heeft gedaan door het organiseren van expertmeetings over geldwerving, de pastorie en de invulling van het pastoraal ambt.

Parallel hieraan werkt de VKB aan een verrijking van de eigen communicatiestructuur zodat de individuele kerkrentmeesters in de achterban van de VKB optimaal bereikt kunnen worden. Uitdaging is om zowel de oudere als de jongere kerkrentmeesters binnen boord te houden. In de praktijk betekent dat een geleidelijke verschuiving van de traditionele communicatiemiddelen als Kerkbeheer naar *social media*, *best practices* en *e-learning*.

VKB Academy

De agenda op de website van de VKB is inmiddels goed gevuld met webinars over verschillende onderwerpen. Elk webinar wordt meerdere keren gehouden, op verschillende dagen en tijden, zodat er voor iedereen wel een geschikt moment bij zit. Kijk voor alle data op www.kerkrentmeester.nl/agenda/.

Een kleine greep uit het programma van de VKB Academy voor de komende maanden:

- 9 mei Kerk en energie
- 16 mei Webinar voor gemeenten met wijkgemeenten: 'beheer-perspectieven'
- 18 mei Webinar orgel
- 25 mei Een heldere blik op financiën
- 1 juni 3 belangrijke verzekeringen voor kerkelijke gemeenten
- 14 juni Goed bestuur in grotere gemeenten juridisch bekeken
- 16 juni Een heldere blik op financiën
- 28 juni Introductie cursus kerkrentmeester

KALENDER

Kalender voor kerkrentmeesters

April

- Tussenrapportage in kerkblad over verloop Actie Kerkbalans 2022 (hoeveel toezeggingen t.o.v. vorig jaar, hoe verlopen de betalingen t.o.v. toezeggingen januari. Moeten er, wanneer de toezeggingen soms onder het verwacht niveau blijven, op beleidsniveau (kerkenraad) bijstellingen plaatsvinden?);
- Voorlopige jaarrekening, die door het college van kerkrentmeesters is opgesteld, bespreken in de kerkenraad;
- Besluiten tot huuraanpassing per 1 juli 2022 indien kerkelijke gebouwen aan derden worden verhuurd;
- Betaling Maandnota.

Mei

- Inning bijdrage Solidariteitskas onder lidmaten (eventueel uitgebreid tot de doopleden);
- Publicatie van de jaarrekening in het kerkblad;
- Publicatie over stand van zaken Actie Kerkbalans 2022;
- Betaling Maandnota.

Handleiding voor kerkrentmeesters

De *Handleiding voor kerkrentmeesters* is hét naslagwerk voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk.

De kosten voor de *Handleiding* zijn € 14,50 (inclusief btw) (VKB-ledenprijs € 13,05)

Folder 'Nalaten'

Veel kerkleden weten misschien niet dat zij (een deel van) hun nalatenschap kunnen bestemmen voor de kerk. Het is zinvol het gesprek daarover met uw kerkleden aan te gaan en hen aan te moedigen uw kerk in hun testament op te nemen.

In deze folder staat de informatie hoe nalatenschappen kunnen worden geregeld. Er is ruimte om uw contactgegevens van een contactpersoon of uw kerk toe te voegen.

U kunt de folder verspreiden door deze aan te bieden tijdens een dienst of gelegenheid. U kunt de folder ook neerleggen op een plaats waar veel mensen passeren, bijvoorbeeld de leestafel.

De voorgedrukte folder 'Nalaten' kost € 0,40 (inclusief btw) per stuk met een minimum hoeveelheid van 100 exemplaren. Voor het indrukken van de folder met eigen tekst kunt u de prijs vooraf opvragen.

De toekomst van kerkgebouwen

In gesprek met Peter de Wit en Gerben van Dijk

Tekst Nico de Jong **Beeld** Nico de Jong, Unsplash

Deze editie van *Kerkbeheer* staat in het teken van kerkgebouwen. De laatste jaren speelt binnen kerkelijk Nederland de vraag hoe de toekomst van het kerkgebouw eruit ziet. Hoe gaan kerkeigenaren met hun kerkgebouwen om in een situatie van afnemend kerkbezoek? Welke kansen en mogelijkheden zijn er? Hierover ging ik in gesprek met twee VKB bestuursleden, Peter de Wit en Gerben van Dijk.

Gebouwenbeleid

Hoe was het gebouwenbeleid in het verleden binnen de VKB, en waar staan we nu?

Peter: "In het verleden boden de Afdelingen van de VKB ondersteuning in de regio en daarnaast de regionale Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG-en). Daarnaast was er een landelijke commissie Gebouwen en Monumenten die zich enerzijds met landelijke zaken bezighield, en anderzijds met het beleid ten aanzien van kerkgebouwen. Ook behandelde deze commissie gebouwenkwesies die via het bureau in Dordrecht werden gemeld. De laatste tijd merken we dat kerken zich minder vaak melden, omdat in dit vakgebied vaker commerciële organisaties het werk doen, zoals architecten en lokale organisaties. Inmiddels heeft de VKB ook partners die hun dienstverlening op eigenaren van kerken richten. In het verleden had de vereniging altijd mensen in huis die vanuit hun professie kennis hadden van gebouwen en bouwzaken, maar die niet actief bij het werk waren betrokken. Inmiddels is het mijns inziens ook een kwestie van vraag en aanbod. Als een commerciële partij zich aanbiedt die ook in de eigen regio bekend is, dan is de stap wellicht gemakkelijker om daarvan gebruik te maken dan de stap naar een landelijke vereniging die op een zekere afstand staat. Dat hoeft op zich niet erg te zijn. Het beheren en restaureren is steeds vaker iets wat minder door de eigen gemeente wordt gedragen. Als iemand binnen de eigen gemeente professionele kennis van zaken heeft is dat mooi, maar als kerkrentmeesters na een aantal jaren aftreden zal een

nieuwe kerkrentmeester eerder een beroep doen op een professionele externe partij voor bijvoorbeeld het aanvragen van SIM-subsidie. We zijn als VKB nog steeds kennisinstituut en daarnaast belangenbehartiger van onze leden. We vervullen tevens een rol richting de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en marktpartijen om voor de belangen van de eigenaren van kerkgebouwen op te komen."

"We zijn als VKB nog steeds kennisinstituut en daarnaast belangenbehartiger van onze leden."

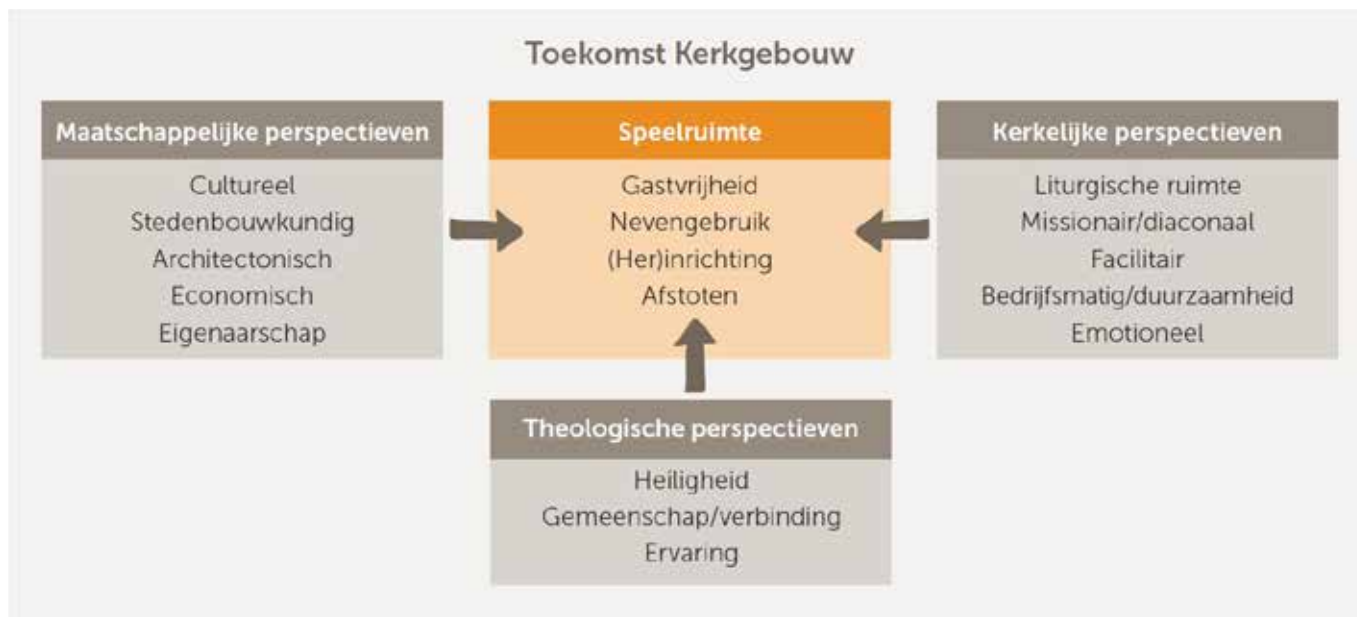
Toekomstvisie

Wat is de toekomstvisie van de VKB ten aanzien van gebouwen?

Gerben: "Ik denk dat we als vereniging plaatselijke kerkgemeenten vanuit landelijk perspectief kunnen bijstaan in hoe zij moeten omgaan met de ontwikkeling van het kerkgebouw op langere termijn. In Rotterdam zie ik dat kerkbestuurders aangeven dat ze momenteel nog het gebouw kunnen exploiteren, maar op een termijn van 5 à 10 jaar in de problemen gaan komen. Niet iedereen hoeft opnieuw het wiel uit te vinden en de VKB kan daarbij met de lokale kerkbeheerders meedenken."

*Gerben van Dijk (links)
en Peter de Wit*

Peter: "Als VKB hebben we in 2019 al een aanzet gegeven met de brochure 'Bouwstenen voor een Protestantse visie op het kerkgebouw'. Het kerkgebouw heeft een aantal aspecten waar je het als lokale kerkbeheerder over moet hebben. Het heeft een sacrale functie, een ontmoetingsfunctie en een gemeenschapsfunctie. Het is de plaats waar je met elkaar het geloof beleeft. Genoemde zaken zijn in de brochure aan de orde gesteld. Het is van belang dat kerken nadenken vanuit de eigen gemeente en niet vanuit het kerkgebouw. Hoe ziet de toekomst van de gemeente eruit over een aantal jaren? Het gemeentewerk is de basis en vanuit die positie moet je je afvragen welke mensen en middelen daarvoor nodig zijn. Als landelijke commissie gebouwen moeten we gemeenten aan het denken zetten over de toekomst van hun lokale kerk-zijn. Daarbij zijn de brochure 'Bouwstenen' en de nota 'Speelruimte gezocht' hulpmiddelen. Het moet dus wat ons betreft minder over praktische vraagstukken gaan en meer over beleidsmatige zaken op lange termijn."

"Niet iedereen hoeft opnieuw het wiel uit te vinden en de VKB kan daarbij met de lokale beheerders meedenken."

In de praktijk

Kunnen jullie voorbeelden geven van hoe kerken in praktijk hiermee kunnen omgaan?

Gerben: "Vaak is het voor een gemeente een gegeven dat er kerkgebouwen zijn. Als je bijvoorbeeld een monumentale kerk hebt, dan moet je daar ook iets mee. Je hebt als gemeente daar een zorgplicht voor. Maar als je als gemeente maar de helft van de ruimte nodig hebt (of financieel dragen kunt), dan moet je wel nadenken wat je met de andere helft van het gebouw doet. In de kerk wordt er bij 'samenwerking' vaak gedacht aan samenwer-

king tussen kerkelijke gemeenten onderling waarbij er ook gebouwen gesloten moeten worden. De uitdaging is juist dat de kerk ook samenwerking zoekt met de lokale gemeenschap in het dorp of de stad om het gebouw ook een andere functie te geven. Bijkomstig voordeel is dat dan andere mensen in je gebouw komen, waardoor je als kerk weer nieuwe missionaire kansen krijgt."

Peter: "Onlangs had ik een gesprek bij een kerkgemeente die zich afvroeg wat te doen met het wijkgebouw uit de jaren '60 van de vorige eeuw. De gemeente heeft daarnaast ook een schitterende grote monumentale kerk. In zo'n geval is het allereerst goed na te denken of je de functionaliteit van het wijkgebouw niet kunt integreren in het monumentale kerkgebouw. Tot midden 19e eeuw hadden kerken ook vaak meervoudige bestemmingen. Waarom zou dat nu niet meer kunnen? Er zijn fantastisch mooie voorbeelden van kerken op het gebied van meervoudig gebruik. Denk aan nevenactiviteiten die door de week plaats kunnen vinden."

Kerkgebouwen zijn vaak gezichtsbepalend in het landschap

Speelruimte gezocht

De VKB is ook nauw betrokken geweest bij het opstellen van de nota 'Speelruimte gezocht'. Wat kunnen kerken daarmee?

Gerben: "Het is de uitdaging van kerken om vast te stellen welke 'speelruimte' er is in het kerkgebouw. Feitelijk zijn er drie assen waar het om draait: de theologische, de kerkelijke en de maatschappelijke as. Wanneer je deze drie aspecten naloopt, ontstaat er als vanzelf een idee van wat je wel en niet met een kerkgebouw zou kunnen doen. Als het theologische aspect het belangrijkste is, dan beperk je de mogelijkheden van het kerkgebouw vanwege de sacraliteit. Ook een monumentale status kan het gebruik beperken. Anderzijds kun je ook de ruimte zoeken in de lokale betrokkenheid bij het gebouw. Het is een taak van de VKB om daar ook gemeenten de weg in te wijzen en mee te denken. Belangrijk is dat het denkproces tijdig op gang komt. Zoals we dat wel vaker noemen: toekomstgericht kerkbeheer. We moeten voorkomen dat het water uiteindelijk aan de lippen komt te staan en afstoten of sluiten als enige opties overblijven."

"Belangrijk is dat het denkproces tijdig op gang komt. Zoals we dat wel vaker noemen: toekomstgericht kerkbeheer."

Peter: "Een groot probleem is in het algemeen ook de afnemende bestuurskracht in kerkelijke gemeentes. Als VKB moeten we daar ook aandacht aan geven. Bestuurders moeten feitelijk verder denken dan de eigen zittingsperiode. We kunnen onze leden daarin ondersteunen om met hen op zoek te gaan naar oplossingen. Laat bijvoorbeeld ook mensen uit de wijk meedenken over het kerkgebouw. Ga ook het gesprek aan met mensen van buiten de kerk, zoals dat bij een kerkenvisie ook gebeurt. De nota 'Speelruimte gezocht' kan hierbij een hierbij goed uitgangspunt voor gesprek zijn."

Kerkenvisie

Veel burgerlijke gemeenten zijn bezig met een kerkenvisie. Wat kunnen we die meegeven?

Peter: "We kunnen de ervaringen uit het land delen. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van een webinar. Begin met het kijken naar wat de kerkelijke gemeente nodig heeft, dat is beter dan dat je begint met de vraag te stellen aan de kerkenraad welke kerkgebouwen er over 5 jaar zijn afgestoten. Dan zal die kerkeraad niet snel bereid zijn om mee te werken. Start altijd met het inventariseren wat er is en leg daar de ontwikkelingen voor de toekomst naast. Iedere kerkenraad weet dat het kerkbezoek afneemt en kan zien wat de landelijke ontwikkelingen zijn. Het maken van plannen kost wel veel tijd en inspanning. Uiteindelijk loont het de moeite om daar serieus mee aan de slag te gaan."

Gerben: "Mijn indruk is dat er over het algemeen op een goede manier door burgerlijke gemeenten met de kerken wordt gesproken. De meeste opdrachten voor een kerkenvisie zijn reeds gestart. Alvorens kerkelijke gemeenten in het proces mee gaan draaien is het goed dat zij zelf

Over Peter de Wit

Peter de Wit is 11 jaar lid van het VKB bestuur. Hij is altijd al met gebouwen en monumenten bezig geweest. In het dagelijks leven is hij bestuurder in de zorgsector. Hij is getrouwd en heeft 4 kinderen die inmiddels uit huis zijn. Peter is 16 jaar voorzitter geweest van het college van kerkrentmeesters in de Protestantse Gemeente te Waalwijk. In die tijd is ook een van de kerkgebouwen gerestaureerd. Verder is hij de zoon van een aannemer uit Dordrecht.

Over Gerben van Dijk

Gerben van Dijk is een jaar lid van het VKB bestuur. Hij was voorzitter van de werkgroep die de nota 'Speelruimte gezocht' in opdracht van de synode van de Protestantse Kerk heeft vastgesteld. Hij woont in Rotterdam, is getrouwd en heeft 3 kinderen. Hij is lid van de Hervormde Gemeente te Delfshaven (Pelgrimvaderskerk). Gerben is actief in de Rotterdamse politiek en is werkzaam in de erfgoedsector, waarvan een dag in de week voor BOEi (een organisatie die zich bezig houdt met herbestemming en restauratie van monumenten). Hij is erg geïnteresseerd in de toekomst van kerkgebouwen.

al over hun toekomst hebben nagedacht. In Rotterdam heeft de burgerlijke gemeente van de gelegenheid gebruik gemaakt om een kerkenwandeling te maken, zodat belangstellenden een wandeling langs meerdere kerkgebouwen kunnen maken (zie: www.rotterdamroutes.nl/route/skyline-van-religies/).

Orgels en kerkelijke begraafplaatsen

Hoe staat het met de orgels en kerkelijke begraafplaatsen bij het opstellen van een kerkenvisie?

Peter: "Ik denk dat die in het algemeen niet worden meegenomen. De begraafplaats zal eerder aandacht krijgen van de burgerlijke gemeente als de kerk die erbij staat wordt gesloten, het is zichtbaar. Met het orgel ligt dat wel moeilijker."

Gerben: "Orgels worden volgens mij niet standaard meegenomen in de kerkenvisies. De monumentale orgels genieten natuurlijk wel bescherming. Zeker als het gebouw wordt gesloten, is het zaak dat ook voor het orgel vroegtijdig over een goede herbestemming wordt nagedacht."

Betekenis van de VKB

Wat kan de VKB betekenen voor kerkrentmeesters en kerkenraden die met elkaar willen nadenken over de toekomstige mogelijkheden van hun kerkgebouw(en)?

Gerben: "In de kennisbank op de website van de VKB is in de rubriek 'gebouwen' een gesprekshandleiding en nog veel aanvullende informatie beschikbaar (zie: mijnvkb.kerkrentmeester.nl/kennisbank/artikel/KA-01042/nl-nl)."

"Wanneer er nog meer vragen zijn, neem dan gerust contact op met het bureau in Dordrecht om aanvullende informatie te verkrijgen. We gaan graag in gesprek!"

Speelruimte gezocht

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PKN, Gasthuiskerkgemeente Bolsward

In 2021 besprak de Generale Synode van Protestantse Kerk een vernieuwde nota over het kerkgebouw, onder de titel 'Speelruimte gezocht'. Wat is nu een protestantse visie op het kerkgebouw?

Plaatselijke bezinning gevraagd

De VKB heeft aan de voorbereiding van die nota stevig mee gewerkt. In vele plaatselijke gemeenten is het de aankomende periode nog steeds aan de orde. Hoe kunnen we met onze kerkgebouw(en) omgaan? Wat hebben we zelf nodig voor ons kerk-zijn zoals zich dat ontwikkelt de aankomende vijftien jaar? Wat kunnen we eventueel meer met onze gebouwen dan het pure kerkelijke gebruik? Hoe 'heilig' is eigenlijk een kerkgebouw, ook als het verkocht moet worden? Kun je dan eisen stellen aan vervolg-gebruik? De nota 'Speelruimte gezocht' is naar alle plaatselijke gemeenten gestuurd. Ook is er een gesprekshandleiding gemaakt onder de titel 'De betekenis van uw kerkgebouw'. Het idee is dat er in de kerkenraden, gemeenten en onder kerkrentmeesters over gepraat wordt. Doe dat ook. Een wijs kerkbestuur is op de toekomst voorbereid! U kunt de nota en gesprekshandleiding vinden via de website van de Protestantse Kerk maar ook bij de VKB.

Speelruimte voor gebruik en hergebruik

Voor kerkbeheer is het van belang dat er – principieel gesproken – 'speelruimte' ligt binnen de protestantse visie op het kerkgebouw ten aanzien van gebruik en doorontwikkeling. Die 'speelruimte' is er ook wel degelijk, maar zij moet uiteraard wel plaatselijk nader worden ingevuld. Er is een zekere bandbreedte in opvattingen binnen de Protestantse Kerk. Onze kerk is – tegen een onmiskenbaar protestantse achtergrond – een kruispunt waar verschillende theologische invloeden samenkomen. Die hebben hun weerslag op de manier waarop er liturgie wordt gevierd en waarop gemeenschap, ontmoeting en gastvrijheid vorm worden gegeven.

Gemeenschappelijk lijkt het besef onder protestanten dat de bestemming van de plaats zelf niet in absolute zin beperkt hoeft te worden tot de 'heilige dingen' zoals de 'bediening van het Woord en de sacramenten'. Naar twee kanten ligt er ruimte. De 'heilige dingen' zijn niet gebonden aan een (gewijd) gebouw. En het gebouw is niet gebonden aan alleen de 'heilige dingen'. Woord en sacramenten kunnen ook altijd elders bediend worden. Het gebouw van een (wijk)gemeente kan ook op een andere manier worden ingezet in het kader van Gods Koninkrijk dan alleen voor de bediening van Woord en sacramenten.

Gastvrijheid als vorm van kerk-zijn

De inzet voor andere zaken dan de liturgische kernactiviteiten gaat veel verder dan een inzet ten behoeve

van geldwerving voor instandhouding en onderhoud. Natuurlijk wordt met andere gebruikers, bezoekers of liefhebbers van het gebouw en van het interieur met één of meerdere orgels, overeengekomen om mee te betalen aan de instandhouding en het onderhoud. Of ze worden ertoe uitgenodigd of aangespoord.

Maar de essentie zou toch moeten zijn, dat onze kerk en haar gemeenten gastvrijheid verlenen aan allen die daar gebruik van willen maken. Niet alleen gastvrijheid bij haar eigen activiteiten, maar ook in haar gebouwen. Uiteraard moet het dan gaan om maatschappelijk en cultureel waardevol gebruik, dat niet strijdig is met de missie van de kerk. Ook moet het niet de eigen activiteiten in de weg zitten. Het is de kunst om je kerkgebouwen zodanig in te zetten, dat vele mensen, ook van buiten de eigen kerk en gemeenten, ze kunnen zien als plaats van ontmoeting. Je moet daar waardevolle dingen kunnen organiseren en kunnen beleven. Maar laat daar dan wel bij blijken dat je als kerk-

gemeenschap gastheer of gastvrouw bent. Dat kan via het onderdak bieden aan bestaande organisaties en evenementen, maar het kan ook door zelf als kerk nieuwe 'ondernemingen' te starten. Dat daar ook huuropbrengsten, entreegelden, giften, donaties, subsidies of inkomsten tegenover staan, is logisch. Maar dat is dan niet de essentie. De essentie is dat de kerk zich met al haar beschikbare middelen ten dienste stelt van haar omgeving, dus ook met haar gebouwen, zowel in onze dorpen als in de stedelijke gebieden.

Dat betekent dat je je niet als pure commerciële verhuurder en uitbater opstelt of als platte geldwerver, maar als een 'diaconale' – maatschappelijk betrokken – verhuurder en uitbater. Dat wil zeggen in dienstbaarheid aan de omgeving waar je verkeert. Tegelijk schroom je niet om ook dat onderdeel van je activiteiten (gastvrijheid verlenen aan of zelf ondernemen in een veelkleurig palet aan activiteiten) te zien en te benoemen als onderdeel van je eigen kerk-zijn, ook als ze in sommige opzichten wat verder af staan van de theologische, liturgische, maatschappelijke of culturele uitgangspunten van de (wijk)gemeente zelf. In breder perspectief is het op die manier betrekken van mensen bij de kerk als maatschappelijke dienstbaarheid ook een vorm van 'religieus gebruik'.

Voor een vergroting van de multi-functionaliteit van een kerkgebouw en de bijgebouwen, dient er soms geïnvesteerd te worden. Als je vaker de verwarming aan moet doen, dan alleen voor de zondag, loont het al eerder om nog eens naar energiekosten, isolatie en ventilatie te kijken. Als het gaat om bijeenkomsten, tentoonstellingen, uitvoeringen: dan kan het nodig zijn nog eens goed naar de toiletvoorzieningen, naar aanpassingen voor mensen met een beperking, of naar uitgiftepunten voor koffie en dergelijke te kijken. Zijn je vergaderruimtes, die je kunt verhuren, voorzien van presentatietechniek? Hoe is het gesteld met WiFi in het gehele gebouw? Hoe staat het met parkeermogelijkheden door de week of met de OV-bereikbaarheid?

Speelruimte in inrichting

Binnen de Protestantse Kerk zijn de meeste kerkgebouwen een stuk ouder dan de (wijk)gemeente die erin huist. Dat betekent meestal twee dingen: het kerkgebouw is anders ontworpen dan de behoeften van een kerkelijke gemeente van vandaag zouden vragen. Ten tweede komt het nogal vaak voor, dat ook de omvang van het gebouw groter is dan inmiddels voor de grootte van de samenkomende gemeenschap van vandaag nodig is. Ook dit vraagt speelruimte, maar nu in bouwtechnische en inrichtingstechnische zin. Elk gebouw heeft een ontstaansgeschiedenis en een 'ziel' die daarmee samenhangt. Tegelijk gaat de tijd verder en vraagt het kerk-zijn van vandaag en het mogelijk gebruik door derden veelal aanpassingen.

Ons kerk-zijn speelt zich af tussen traditie en toekomst. Dat geldt ook voor de visie op onze gebouwen. Als de kerk *'reformata, semper reformanda'* is, dus altijd iets onafsluitend, Gods volk onderweg is, dan kan het niet zo zijn, dat gebouwen, ook die met een maatschappelijk monumentale status, onaantastbaar worden 'in hun oorspronkelijke staat' (wat dat dan in veel gevallen ook moge zijn).

Als wij een aantal historische kerkgebouwen willen conserveren 'in hun oorspronkelijke staat', is dat iets voor een open lucht museum. Het is niet geschikt voor de meeste gemeenten van een levende kerk, zoals de Protestantse Kerk die wil zijn. Niet alleen verruiming in de gebruiksmogelijkheden is dan aan de orde (wat kunnen we omarmen als waardevol nevengebruik?), maar ook in de inrichtingsmogelijkheden dient er dan speelruimte te zijn.

Daarin dient een verstandige middenweg bewandeld te worden tussen respect voor wat er is en ruimte voor wat nodig lijkt. Ook de behoefte van de dag weerspiegelt een bepaald tijdsgewricht. Achteraf worden al te rigoureuze ingrepen soms betreurd. Tegelijk is er in omkeerbare creatieve oplossingen, ook in monumentale kerkgebouwen, veel te verzoenen.

Zomaar een reactie

Als VKB krijgen we regelmatig reacties. Wat Sicco Veenstra ons schreef willen we graag (met zijn toestemming) met u delen:

"Naar aanleiding van de Nieuwsbrief VKB van 12 februari hierbij een korte reactie. De nota nadenken over kerkgebouwen 'Speelruimte gezocht' spreekt mij erg aan. Goed dat dit beschreven is. Ik ben kerkrentmeester bij de Gasthuiskerk in Bolsward. Nog niet zo lang, maar toch een reactie. We hebben ons kerkgebouw al een aantal keren compleet aangepast voor de uitvoering van een drietal musicals. Alle ruimtes waren door ons in gebruik genomen. Gelukkig waren er geen uitvaarten, want daar was geen ruimte voor! Het podium moest met 120 meter uitgebreid worden, banken verwijderd en het combo stond op een extra podium boven op de kerkbanken."

"Onze kerkzaal is de laatste jaren redelijk populair geworden bij uitvaartondernemers. Zowel de kerkzaal als de bijgebouwen worden regelmatig verhuurd voor begrafenissen van niet-kerkelijken. Ook oefent een groot koor wekelijks in de kerkzaal. Alle gebouwen worden regelmatig verhuurd aan derden, zowel voor vergaderingen als recepties. In de stad is dit ook bekend en daar zijn we blij mee. Voor deze zomer zijn er plannen om de kerk(zaal) open te stellen voor watersporters die bij de kerk aan kunnen leggen met de boot! Vandaar dat de nota mij zo aanspreekt, veel zaken zijn hier al vanzelfsprekend geworden."

Kerkenvisies

Tekst Nico de Jong **Beeld** RCE

In 2019 heeft het ministerie van OCW aan burgerlijke gemeenten het instrument 'Kerkenvisie' aangeboden. Het doel hiervan is om op lokaal niveau het gesprek te stimuleren over de toekomst van gebedshuizen. Plaatselijke overheden, kerkelijke gemeenten en burgers kunnen met elkaar in gesprek en nadenken over de kerkgebouwen en het toekomstig gebruik ervan. Een toekomst als religieus gebouw, als gebedshuis met een nevenbestemming, of als her te bestemmen pand. Om plaatselijke gemeenten en kerkeigenaren op weg te helpen is destijds de brochure 'Bouwstenen voor een Kerkenvisie' als handreiking ter beschikking gesteld waarin de 12 bouwstenen voor de kerkenvisie worden uitgelegd.

Burgerlijke gemeenten konden tot en met maart 2021 een aanvraag indienen voor een financiële bijdrage om een kerkenvisie te laten uitvoeren. Hiervan is door 240 gemeenten gebruik gemaakt. Dat betreft bijna 70% van het totaal van alle gemeenten. Het Rijk heeft hiervoor een bedrag van €13,5 miljoen beschikbaar gesteld.

Enkele gemeenten hebben de kerkenvisie al afgerond, anderen zijn er nog mee bezig of starten er nog mee. Er wordt door genoemde gemeenten nagedacht over 5.389 van de in totaal 7.110 gebedshuizen, zo'n 76% van alle gebedshuizen in ons land. Volgens een bericht vorig jaar van Colliers (een adviesorganisatie op het gebied van complexe vastgoedvraagstukken) zullen er tot 2030 nog zo'n 1700 kerken hun religieuze functie verliezen. Niet alle gemeenten in Nederland hadden behoefte aan een kerkenvisie. Zeeland is de koploper, waar alle gemeenten meededen. In Flevoland vroeg slechts een derde van de gemeenten een uitkering aan.

Inmiddels heeft er een evaluatie plaatsgevonden waarvan een tweetal rapportages zijn opgesteld: één vanuit het perspectief van burgerlijke gemeenten en één vanuit de kerkeigenaren. Het primaire doel dat de kerkenvisie beoogde was het tot stand brengen van een dialoog tussen verschillende belanghebbenden. Dit doel lijkt te zijn behaald. Een aantal voorlopige resultaten die vanuit de evaluatie zijn te halen:

- Van de kerkeigenaren geeft 30% aan dat ze zelf nog niet met toekomstplannen voor de kerkgebouwen zijn bezig geweest terwijl een derde van de respondenten wel verwacht dat de toekomst van de kerkgebouwen in de toekomst onder druk komt te staan.
- Van de kerkeigenaren geeft 70% aan dat een kerkenvisie meerwaarde heeft.
- Meer dan 70% geeft aan dat ze in de toekomst nog extra ondersteuning wensen op het terrein van beleid, wet- en regelgeving en mogelijkheden voor financiering van restauratie, neven- en herbestemmingen.
- Het overgrote deel (85%) is positief over de samenwerking met de burgerlijke gemeente.
- Van de kerkeigenaren is 80% voornemens om in de toekomst bij de burgerlijke gemeente ondersteuning te vragen.

Nadat een kerkenvisie is vastgesteld is het niet de bedoeling om het rapport in een bureaulade te stoppen, maar zal ook uitvoering moeten worden gegeven aan de inhoud van de plannen. Om hierbij behulpzaam te zijn is de 'Handreiking 2022, Kerkenvisies: van visie naar uitvoering' opgesteld. Aan de hand van 10 bouwstenen kan het vervolgtraject in gang worden gezet.

De genoemde brochures en publicaties zijn te downloaden via de website www.cultureelerfgoed.nl/publicaties.

Effectieve inzet van het kerkgebouw

Tekst Gaetan Mbwete **Beeld** SKIN, Pixabay

Inmiddels ben ik een jaar in dienst van SKIN (Samen Kerk In Nederland) als huisvestingsadviseur. Ik voel me oprecht vereerd om kerkleiders, bestuursleden, pastoors, diakenen, oudsten en vrijwilligers te mogen bijstaan bij hun huisvestingsvraagstukken. De meeste kerken die wij bijstaan hebben geen kerkrentmeesters, waardoor ze zowel de geestelijke taken als de praktische zaken moeten organiseren. Bijna iedereen die ik ontvang op mijn spreekuur heeft iets gemeen: het liefst houden ze zich bezig met geestelijke taken in de kerk.

Bijbelse achtergrond 'vastgoed'

Ondanks dat ik dit gevoel heel goed begrijp, heb ik er zelf een andere kijk op. In mijn ogen zijn de gebouwen onderdeel van de bediening die we als kerk hebben. We zien regelmatig terug dat Jezus ook gebouwen of 'vastgoed' nodig had, dan wel in zijn gelijkenis gebruikte. Denk aan:

- Het prachtige verhaal van de 4 mannen die hun verlamde vriend lieten zakken in het 'huis van Jezus' (Marcus 2:2);
- Of de verhuurder die zijn zaal beschikbaar stelde zodat Jezus het laatste avondmaal kon houden met zijn discipelen (Mattheüs 26:18);
- De bovenkamer waar de apostelen zich bevonden toen de Heilige Geest over hen kwam (Handelingen 2:2);
- Jozef van Arimatea die onze Here Jezus in een graf kon plaatsen die hij zelf bezat of dan wel gehuurd had (Marcus 15:46);
- De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan, die de gewonde man naar een herberg bracht (Lukas 10:36).

Tot zo ver mijn theologische vertolking van het belang van (kerk) gebouwen, als onderdeel van onze bediening. In de praktijk merk ik wel dat deze bewustwording er wel is, alleen ontbreken er handvaten om het op de juiste manier op te pakken. Immers, niet iedereen heeft een achtergrond in het beheer van gebouwen. Gelukkig zijn we daar vanuit SKIN altijd bereid te helpen door middel van spreekuren, workshops en 1-op-1-advies. Met de VKB als vraagbaak, hebben we voldoende middelen voorhanden om kerken adequaat bij te staan.

Knelpunten

We zien gevallen van kerkgenootschappen, die steeds moeten verhuizen vanwege het tijdelijke karakter van de huurovereenkomsten. Of kerkgenootschappen die hun gebouw in bezit hebben maar niet genoeg of de juiste aandacht besteden aan onderhoud, dan wel een solide *businesscase* om de potentie van gebouw optimaal te benutten. Op een gegeven moment haalt de realiteit hen in, waardoor ze geconfronteerd worden met nog een verhuizing of een lekkage van het dak waar geen budget voor is.

Beginnen bij de behoefte

Mijn belangrijkste rol als huisvestingsadviseur is om de kerken die wij helpen, goed na te laten denken over hun huisvestingsbehoefte en het te vertalen naar concrete handva-

ten. Tijdens mijn werkbezoeken en spreekuren probeer ik kerkgenootschappen onder andere het belang van een solide *businesscase* uit te leggen. In andere woorden, het optimaal benutten van de beschikbare ruimtes. Dit geldt overigens niet alleen voor kerken die reeds een gebouw hebben maar ook voor hen die het overwegen aan te kopen of huren. Hierdoor weten ze vooraf wat de mogelijkheden zijn.

Gaetan Mbwete

Stappen in het advieswerk

1. Mijn eerste stap is om kerken te laten nadenken wie ze precies zijn en wat hun visie is. Het lijkt een voor de hand liggende vraag maar elke kerk kan een andere uiting hebben van de missie die ze hebben als kerk. Denk aan een kerk die specifiek gericht is op ex-verslaafden of een missionaire kerk gericht op studenten en bijvoorbeeld een wijkgemeente met een speciale missie voor de wijk. Een duidelijk visie is immers de basis voor het uitstippelen van een goed huisvestingsbeleid.
2. De meeste kerken maken soms alleen op drie dagdelen per week gebruik van hun gebouw. Hierdoor zijn er veel tijdsvakken onbenut, en dat is zonde. De belangrijkste plek om te bepalen waar de 'speelruimte' zich bevindt is in het bestemmingsplan. Binnen de bestemming 'maatschappelijk' is het gebruikelijk om meerdere functies toe te staan op de desbetreffende gronden (ruim bestemmen). U kunt dan denken aan functies als voorzieningen op het gebied van welzijn en zorg, volksgezondheid, cultuur, religie, onderwijs, verenigingsleven, opvoeding, kinderopvang, open- ►

baar bestuur en andere openbare en sociale voorzieningen. Ik probeer de kerken bijvoorbeeld te koppelen aan andere kerkgenootschappen, VVE verenigingen, verenigingsleven zoals bingoclubs, NT2 taallessen, basis en middelbare scholen die tijdelijk extra ruimte nodig hebben, etcetera.

3. Eén van de belangrijkste aspecten van het verhuren van ruimte is om de ruimtes goed bekend te maken bij het publiek. Er is een aantal belangrijke tools daarvoor. De eerste is de eigen website van kerk, waar duidelijke informatie staat over de verhuurmogelijkheden. Maar ook externe websites als www.locaties.nl, www.inspirerende-locaties.nl en www.vergaderlocaties.nl. Hierdoor komen de ruimtes onder de aandacht bij een groter publiek.
4. Netwerken is één van de krachtigste manieren om een kerkgebouw onder de aandacht te brengen. Wij motiveren onze achterban om deel te nemen aan verschillende netwerk-bijeenkomsten zodat men het gezicht achter de kerk ziet. Op deze manier zou er een mooie samenwerking kunnen ontstaan. Denk bijvoorbeeld aan netwerken met de burgerlijke gemeentes om jeugdwerk in de kerk te doen of dat de kerk een soort buurthuisfunctie krijgt.

Een belangrijke conclusie die ik kan trekken in al mijn adviezen is dat het niet vanzelf komt. Er moeten op een gerichte manier stappen ondernomen worden zodat het financiële huishoudboekje van de kerk in orde komt. Met een dienstbare SKIN die pal naast de internationale kerken staat, geloof ik dat het zeker moet lukken!

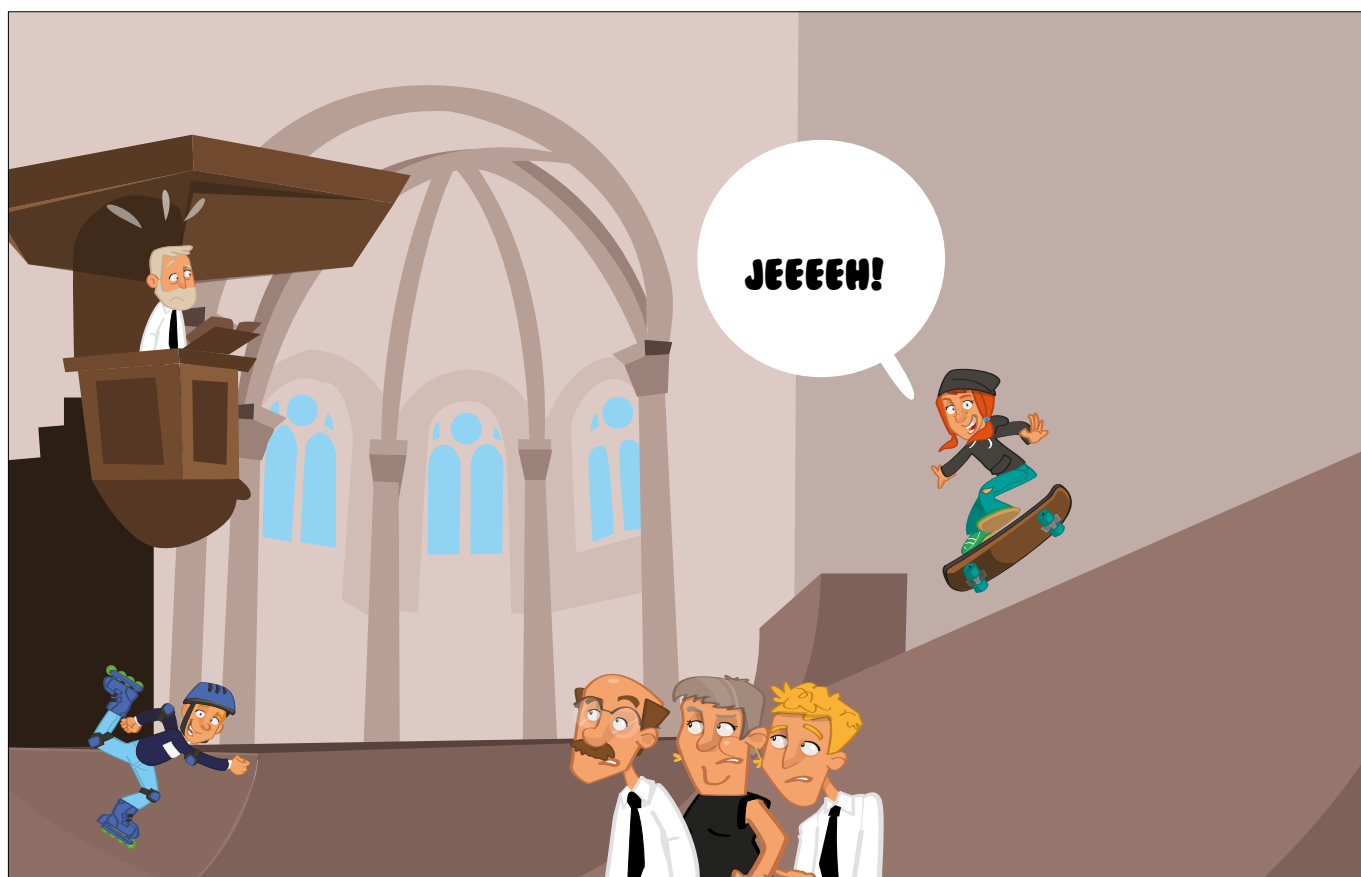
Onderzoek huisvesting migrantenkerken

Om een beeld te krijgen van het ruimtegebruik en de eventuele ruimtevrage van deze migrantenkerken heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een onderzoek laten uitvoeren door het Kaski, het Onderzoekscentrum voor Religie en Samenleving, verbonden aan de Radboud Universiteit van Nijmegen. Daarbij is samenwerking gezocht met SKIN, de koepelorganisatie voor migrantenkerken in Nederland.

Uit het onderzoek blijkt onder meer dat een kwart van alle migrantenkerken andere huisvesting zoekt. Bij de evangelische migrantenkerken geldt dit zelfs voor 40%. Uit het onderzoek blijkt echter ook dat het vinden van huisvesting – bijvoorbeeld in een (voormalig) kerkgebouw – niet eenvoudig is. Dat heeft enerzijds te maken met het feit dat traditionele kerkgebouwen lang niet altijd passend zijn. Maar het heeft ook van doen met onbekendheid en soms zelfs gebrek aan vertrouwen van de eigenaren/verhuurders ten opzichte van deze kerken. Het gehele rapport is online beschikbaar via de website van het Kaski (zie: www.ru.nl/kaski/onderzoek/uitgevoerde-projecten/2021/virtuele-map-2021/onderzoek-gebedshuizen-migrantenkerken/).

De Oude Kerk Charlois te Rotterdam, die door de Protestantse Gemeente Charlois wordt gedeeld met de Spaanstalige pinkstergemeente Alpha y Omega.

HOE VER GA JE MET HET ZOEKEN NAAR SPEELRUIMTE?

schaapsound

Grote Kerk Nijkerk
LED DISPLAYS, KERK-TV EN GELUID
DRAADLOZE BEDIENING VAN GELUID EN KERK-TV

KERKGELUIDSINSTALLATIES | PRESENTATIE/KERKTV
 AKOESTIEK | NETWERK/WIFI | VERLICHTING | DOMOTICA

Zwolle | Ridderkerk | Roermond
www.schaapsound.nl

Kerk tussen gisteren en morgen: de zinnen verzetten

Tekst Petra Stassen, adviseur Kerkelijk Waardebeheer **Beeld** Kerkelijk Waardebeheer

Wat opvalt in de Bijbelse verhalen over Jezus is dat hij steeds onderweg is. Hij reist naar allerlei steden en streken om mensen zijn verhaal te vertellen. Jezus is in beweging en hij stuurt ook zijn leerlingen eropuit, twee aan twee. Waar ze niet welkom zijn moeten ze het stof van hun schoenen schudden en weer verder gaan. Nu hoefde Jezus geen kerkgebouw te beheren en leven we thans in een heel andere tijd. Toch kan deze houding ons inspireren.

Ronddraaien in cirkels

Kerkelijk Waardebeheer spreekt met heel veel lokale geloofsgemeenschappen. Over hun zorgen, hun verlangens, hoop en twijfel, de lastige vraagstukken die op tafel liggen en die nogal eens het kerkgebouw als begin en eindpunt van gesprek (lijken te) hebben. In veel gevallen is dat praten in feite een ronddraaien in besluiteloze cirkels, terwijl de noodzaak om de koe bij de horens te vatten steeds nijpender wordt. Met een beetje pech is er uiteindelijk geen tijd meer om weloverwogen keuzes te maken, die op draagvlak kunnen rekenen. In dat geval nemen anderen de besluiten voor de lokale geloofsgemeenschap en dat voelt niet goed.

Eropuit

De vraagstukken waar christelijke kerken voor staan zijn complex, zeker. Dat is geen unieke situatie. Voor wie (ook) de nuance zoekt zijn veel maatschappelijke vraagstukken complex. Wat uit het Evangelie mag worden meegenomen is dat er altijd een nieuw begin kan worden gemaakt en dat mensen daarvoor in beweging moeten komen én zich richten op de mensen die we nog niet kennen. Want de anderen: die zijn er al.

Eigenaarschap

In de praktijk blijkt het niet zo gemakkelijk voor geloofsgemeenschappen om in beweging te komen. Daarbij heeft men hulp nodig. Die hulp komt vaak van buiten en Kerkelijk Waardebeheer ondersteunt het eigen proces van de lokale kerk. Omdat dat het beste het gevoelde eigenaarschap weerspiegelt, zowel het materiële als het immateriële. Een externe begeleider komt en gaat, terwijl de lokale mensen met hun situatie doorgaan. Helpen is dus goed, overnemen of als reddende engel rondgaan niet.

Mobiliseren

Hoe krijgt men een geloofsgemeenschap in beweging? Aan de ene kant door feiten te verzamelen. Feiten spreken voor zich, toch vertellen ze niet het hele verhaal en naar dat verhaal gaan we op zoek. Omdat het vraagstuk van de kerkgebouwen niet een verhaal van stenen en geld is, het is het verhaal van de doelstelling van de geloofsgemeenschap. Het kost iets meer tijd en energie om met elkaar naar die verhalen op zoek te gaan maar die moeite is het zeker waard.

Petra Stassen

Wat vinden we ervan?

Bij Kerkelijk Waardebeheer hebben we daartoe een methode ontwikkeld, die we 'kerk tussen gisteren en morgen' noemen. Enerzijds om aan te geven dat sprake is van ontwikkeling, anderzijds om 'vandaag' de temperatuur in een geloofsgemeenschap op te nemen. Waar staat men, wat zijn de uitdagingen en hoe komt men vervolgens van A naar B en verder? We proberen een brug te slaan van de geloofsgemeenschap naar de wereld om haar heen, die wel degelijk op zoek is naar zingeving, naar datgene dat kerken hebben te vertellen.

Uit de praktijk

Kerkelijk Waardebeheer zocht een lokale geloofsgemeenschap om haar nieuwe dienst in de vorm van een pilot verder te ontwikkelen. Jos de Visser, penningmeester van het college van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Parkstad klopte bij de VKB aan met de vraag wie hen kon helpen. Zo ontstond een veldproject dat weliswaar door corona ernstig werd vertraagd, maar uiteindelijk toch tot een heel goed resultaat heeft geleid.

Jos de Visser: "Wat het project vooral heeft opgeleverd is dat Kerkelijk Waardebeheer een groep mensen rond de tafel kreeg en er een goed gesprek over relevante thema's ontstond. De vragen waren voor mijzelf soms ook verrassend. Al gedurende de avond kwamen de resultaten van het gesprek binnen en daarbij bleek dat er meer eenheid in de gemeente is dan we zelf dachten. Door de aanpak konden ineens andere dingen naar boven komen. Daardoor kunnen we samen uit vertrouwde groeven komen. De resultaten van deze avond zijn door Kerkelijk Waardebeheer vervolgens heel goed opgepakt in de vorm van een rapport, dat we goed hebben besproken en dat voor betrokkenen herkenbaar was. Dat is natuurlijk ontzettend belangrijk. Je ervaart dat Kerkelijk Waardebeheer niet alleen een proces goed kan faciliteren, je ervaart ook dat ze veel ervaring hebben. De belangrijkste opbrengst van het proces is het begin van een positieve toon. Door Kerkelijk Waardebeheer kwam naar boven hoeveel we al bereikt hebben en hoe belangrijk het is om dat te koesteren en als basis voor de toekomst te gebruiken. Dat geeft vertrouwen voor de lastige vragen die ongetwijfeld ook nog komen en waar we met hulp van Kerkelijk Waardebeheer goed doorheen kunnen komen."

PROTESTANTSE PARKSTADGEMEENTE
BRUNSSUM - HEERLEN - LANDGRAAF

Bronnen aanboren

De Protestantse Gemeente Parkstad (Zuid Limburg) heeft zich aangemeld om aan een proef met deze methode mee te doen. Drie gefuseerde gemeenten, met drie kerkgebouwen en een hele geschiedenis achter de rug. Zoals zovelen. Door corona vertraagd vond er in september 2021 een avond plaats, begeleid door Kerkelijk Waardebeheer. Gedurende twee uur kwamen de aanwezige betrokkenen bij de geloofsgemeenschap in gesprek met elkaar over wat zij belangrijk vinden. Na afloop werd de bijeenkomst geëvalueerd en was men unaniem blij en geïnspireerd omdat er nu eens echt werd gesproken over de dingen die ertoe doen (het geloof, wat belangrijk is, waar men zich voor inzet) en niet over al die andere dingen (zoals de onderlinge verschillen en de zorgwekkende cijfers). Dat is een mooi startpunt om samen de schouders te zetten onder een 'nieuw' begin.

KERKELIJK
WAARDEBEHEER

Over Kerkelijk Waardebeheer

Kerkelijk Waardebeheer is in december 2012 opgericht met als doelstelling om voor christelijke kerken een betrouwbare partner te zijn bij vragen van herbestemming en het afstoten van kerkgebouwen. Om deze reden heeft Kerkelijk Waardebeheer nooit zelf een belang in wat er met het kerkelijk vastgoed gebeurt en werken we alleen voor kerken. De tweede doelstelling was bewustwording. Enerzijds van lokale kerkbestuurders zodat zij meer inzicht krijgen in hun eigen positie en mogelijkheden. Anderzijds van extern betrokkenen (burgerlijke overheden, marktpartijen, omwonenden, erfgoedinstellingen, etcetera), die daardoor meer begrip zouden kunnen krijgen van de specifieke vraagstukken van kerken en hun kerkgebouwen.

De mensen van Kerkelijk Waardebeheer zijn stuk voor stuk zeer deskundig en doen dit werk omdat zij gemotiveerd een bijdrage willen leveren aan kerken. Zij worden als alle externe adviseurs betaald en Kerkelijk Waardebeheer is transparant over nota's.

In de afgelopen tien jaar is er in het denken over kerkgebouwen en hun toekomst veel veranderd. Kerkelijk Waardebeheer heeft daar zeker haar steentje aan bijgedragen. Zoals met name de visie dat het kerkgebouw niet een op zichzelf staand object van vastgoed is, maar een bepaald doel dient. De vraag is dan niet welke kerkgebouwen een kerk afstoot, de vraag is welke men gaat behouden om de eigen doelstellingen te bereiken. Ook de vele praktische hulpmiddelen die Kerkelijk Waardebeheer introduceerde vonden op- en navolging. Er is heel wat in beweging gekomen en dat we daaraan bij hebben gedragen vervult ons met gepaste trots.

Kerkelijk Waardebeheer blijft zich koersvast dicht bij kerken inzetten. Wetende dat de vraagstukken van kerken nog talrijk zijn én dat een deel van haar doelstellingen al is bereikt.

Besturen in de plaatselijke gemeente

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Wilnanda Hukom

Regelmatig komen bij ons vragen binnen over de verhoudingen tussen kerkenraad en colleges, zoals we die in de Protestantse Kerk kennen.

De verwarring is soms best begrijpelijk. Onze kerk-organisatie is op dit punt best een beetje complex. Dat heeft alles te maken met de geschiedenis. Vroeger was er in de Nederlandse Hervormde Kerk een nadrukkelijke scheiding tussen het pastorale beleid (kerkenraad) en het beheer (kerkvoogdij). In de 20e eeuw kwam er een nieuwe hervormde kerkorde tot stand waarbij in principe de absolute scheiding werd losgelaten. De kerkvoogdij bleef echter wel bestaan.

In de 'afgescheiden' kerken van de 19e eeuw, waaruit onder andere de Gereformeerde Kerken in Nederland ontstonden, werd dit anders georganiseerd. Elke plaatselijke gemeente werd daar als een zelfstandig kerkgenootschap gezien met de kerkenraad als het centrale bestuur. Beheerszaken werden weliswaar steeds meer belegd bij een 'commissie van beheer', maar die fungeerde dan altijd als een commissie van de kerkenraad.

In de Protestantse Kerk werd feitelijk gekozen voor een aangepast 'hervormd' systeem. De Protestantse Kerk in haar geheel is één kerkgenootschap zoals het Burgerlijk Wetboek daarover spreekt. De plaatselijke gemeenten hebben rechtspersoonlijkheid op grond van het feit, dat dat zo in de kerkorde is geregeld. De kerkenraad wordt gevormd door alle ambtsdragers van een gemeente. Het idee is dat in de kerkenraad alle perspectieven op het gemeente zijn gezamenlijk aan bod komen en in de afwegingen rond beleid, visie en beheer een rol kunnen spelen. Dus een kerkenraad bestaat uit predikant(en), ouderlingen, ouderlingen-kerkrentmeester en diakenen.

Voor de zakelijk kanten (de zogeheten vermogensrechtelijke aangelegenheden, en dan van niet-diaconale aard) kent een gemeente een college van kerkrentmeesters. Dat college heeft eigen bevoegdheden en opereert als vertegenwoordiger van de gemeente in het maatschappelijk verkeer.

Ondertussen kunnen er in de colleges naast ouderlingen-kerkrentmeester (ambtsdragers) ook benoemde kerkrentmeesters zitten. Zij zijn van een college volwaardig lid, maar geen lid van de kerkenraad.

Uiteindelijk is de kerkenraad natuurlijk 'eindverantwoordelijk'. Die term levert echter nog steeds misverstand op. Want het wil niet zeggen, dat de kerkenraad een college kan *overrulen*. Er dient afstemming plaats te vinden. Begrotingen en besluiten met financiële consequenties dienen samen afgestemd te zijn. Binnen gezamenlijk vastgestelde kaders heeft een college de ruimte om zelf te handelen. Maar bij grote ingrepen (of als er monumentale zaken aan de orde zijn) dient er altijd een gezamenlijke besluitvorming plaats te vinden (of moet soms ook het CCBB, dus het bovenplaatselijk toezicht worden ingeschakeld).

Ingewikkeld kan het zijn, wanneer een college een voorstel doet, maar een individuele ouderling-kerkrentmeester in de kerkenraad een eigen standpunt gaat uitdragen. Ondertussen is het ook weer niet de bedoeling dat zogeheten 'geledingen' in de kerkenraad zich niet met elkaar bemoeien. De hoge greep is nu juist dat je juist vanuit verschillende perspectieven met elkaar overlegt om het geheel van de gemeente te dienen. Zodat de plaatselijke kerk financieel houdbaar toekomt een haar missie, die zowel een verkondigende, pastorale, missionaire als diaconale kant heeft.

Interessant in dit verband is een essay dat onze collega Adam van Bergeijk schreef. Hij is ook deeltijd verbonden als ambtelijk secretaris aan een kerkenraad van een middelgrote gemeente. Zijn essay is getiteld 'Goed besturen en beslissen in een kerkelijke gemeente' en is te vinden in de kennisbank op de website van de VKB (zie: mijnvkb.kerkrentmeester.nl/kennisbank/artikel/KA-01010/nl-nl).

Gebouw als kans

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR

Ik snap best dat een gebouw kan worden tot een molensteen. Als je daaraan vast zit kun je geen kant uit. Op mijn racefietsje reed ik nogal eens vanuit Dordrecht door het Brabantse land. Als je dan ziet welk een enorme Roomskatholieke kerken er in de 19e en 20e eeuw zijn gebouwd (toen het weer mocht en kon) en tegelijk de ontkerkelijking van die provincie op je in laat werken, vraag je je af: wat moeten we er nou mee?

In de eerste plaats een vraag voor de kerk natuurlijk, maar ook voor de burgerlijke gemeentes. Ze zijn beeldbepalend voor de dorpen, maar eigenlijk is er nauwelijks emplot voor te vinden. En er zijn er al zoveel kerken verdwenen in Noord-Brabant.

In de Protestantse Kerk gaat het in het algemeen iets minder hard dan werd verwacht. Niet zozeer met de afkalving van het ledental, maar wel met de afstoting van kerkgebouwen. Toch popt er ook 'onder ons' steeds weer overcapaciteit aan kerkruimte op in steeds weer andere plaatsen en wijken. Terwijl er ook kerken zijn die op zoek zijn naar huisvesting. Veelal zijn dat gemeenten met een internationaal karakter of met een migrantenachtergrond. Zij zijn vaak niet zo groot en kapitaalkrchtig om een hele kerk over te nemen, maar kunnen wel heel goed fungeren als medegebruiker wellicht. Er zijn daarnaast ook wel kerkelijke gemeentes die uit hun jasje groeien en aan nieuwbouw of verbouw toekomen. Die vind je meer in de reformatorische gezindte (geboorteoerschot en hoge toetredingspercentages bij volwassenwording) of in de evangelicale hoek (nieuwe aantrekkelijke kerk-culturele vormen) dan binnen de Protestantse Kerk. Hoewel ze daar ook voorkomen.

Als je een kerkgebouw vooral ziet als een bak stenen die veel geld kost, dan komt het molensteen-gevoel snel boven. Of als je jouw kerkgebouw vooral ziet als 'wel mooi en leuk voor toen', maar wat moeten we met de traditionele indeling in onze tijd, dan heb je ook gauw de neiging om er afstand van te doen. Dan maar liever ergens met iets nieuws en/of kleiner of met meer gebruiksmogelijkheden verder. Tegelijk hoort het wel een beetje bij het DNA van (een deel van) onze kerk om de eredienst juist in stand te willen houden, op de centrale plekken waar het ooit begon. In Engeland zijn de meeste Anglicaanse parochies maar wat trots, dat ze nog steeds kerk houden en activiteiten ontplooiën in gebouwen die soms wel meer dan duizend jaar oud zijn. Ook al zijn daar heel andere activiteiten bij

(zoals een grand-café of een christelijke boekwinkel of een skate-festival) dan ze duizend jaar geleden misschien voor mogelijk hielden. Ze weten op een goede manier traditie, erfgoed en nieuwe initiatieven met elkaar te verbinden.

Wij hebben ook veel meer een ruimere opvatting over ons religieus gebruik nodig. Maatschappelijk dienstbaar maken die gebouwen. Activiteiten naar binnen halen. Natuurlijk huur vragen, geen probleem, en exploiteren, maar zie het niet alleen als een vorm van geldverwinning voor de hoogste prijs, maar als een vorm van kerkelijk ondernemen in de lijn van de missie van de kerk. Alles wat mensen samenbindend bij elkaar brengt, ook de typschool, de schaakvereniging, een yogaklas of ouderengym, een muziekfestival of een expositie, een bruidsmodeshow of spreekuren in de wijk of in het dorp van zorgverleners: ze passen binnen een diaconale (maatschappelijk dienstbare) inzet van ons vastgoed. Zorg dat je ook bij die activiteiten niet gezien wordt als een willekeurige verhuurder, maar als gastvrije kerk, zonder dat het gaat om 'zieltjes winnen' voor het geloof. Het vraagt omdenken bij kerkrentmeesters, kerkenraden, predikanten en beheerders om creatieve ideeën uit te werken, soms ook te investeren, en om dingen uit te proberen.

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren?

Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

De stelling:

'Elke gemeente met vastgoed zou een taakgroep moeten instellen die de ruimte krijgt om nieuwe ideeën voor het gebruik van dat vastgoed te ontwikkelen, die passen bij de missie van de plaatselijke kerk.'

► Kerk&Raad

Deskundig in kerkelijk bestuur

Tekst Ingrid Zwaan **Beeld** Fotostudio Ziezo en Ellen Klasens

Het werken in een kerkenraad is niet alleen interessant en waardevol, het kan ook een worsteling zijn. Gedreven vrijwilligers zetten zich in voor hun taak als ouderling of diaken, maar moeten in de kerkenraad ook bestuurlijk meedenken. Ze zijn daarbij soms verantwoordelijk voor ingrijpende keuzes. Deskundige ondersteuning kan dan heel welkom zijn. Ik sprak hierover met Wouter Voshol en ds. Kirsten Slettenaar, oprichters van Kerk&Raad.

Hoe het begon

Kirsten en Wouter hebben elkaar leren kennen in de kerkenraad van het Open Pastoraat in Gorinchem, de gemeente waar Kirsten als predikant aan verbonden was en Wouter de taken als voorzitter van de kerkenraad vervulde.

Wouter: "In 2015 publiceerde de PKN het programma 'Kerk 2025 - Back to basics'. Het was in feite een grote structuurwijziging om de PKN voor te bereiden op de toekomst. Maar als je daar vervolgens geen handreiking voor de uitvoering bij krijgt, dan heb je als kerkenraad wel een uitdaging. Kirsten en ik hadden wel ideeën om kerkenraden hierin te kunnen ondersteunen. De eerste basis voor Kerk&Raad is toen gelegd. We hebben toen ons kerkenraadspel ontwikkeld en deze uitgeprobeerd in een pilot. Zeer tot tevredenheid van de betreffende kerkenraad overigens."

Wouter: "Er zijn ongelofelijk veel manieren om goed bestuur vorm te geven. Het start eigenlijk altijd bij dat wat mensen doen en hoe zij hun taken invullen. Wat wij als Kerk&Raad doen, is mensen zich bewust laten worden van hun primaire perspectief: hoe zij zelf (meestal) naar een vraagstuk kijken. Spelenderwijs laten we hen kennismaken met een ander perspectief, bijvoorbeeld dat van een ander kerkenraadslid met een andere taak in dat kerkbestuur. Zo wordt het eigen blikveld vergroot en ontstaat meer begrip voor de zienswijzen van anderen."

"We benaderen serieuze problemen op een speelse manier, zodat kerkenraadsleden zelf oplossingen ontdekken."

Kirsten: "Uiteindelijk is het ons doel om mensen te begeleiden in het zien van al die belangen en in de acceptatie dat die er ook mogen zijn. Wij helpen hen vervolgens om daar een weg doorheen te vinden."

Besturen als basistaak

Wouter: "De kerkenraad geeft langs vijf kerkordelijke taken leiding aan de gemeente: pastoraat, erediensten, diaconaat, vorming en toerusting, missionair werk. Ambtsdragers worden gevraagd voor één van deze vijf taken. Maar op het moment dat zij in de kerkenraad zitten, kan er een probleem ontstaan. Kerk&Raad signaleert namelijk een blinde vlek: er is nog een zesde taak die tot nu toe niet als zodanig benoemd werd: besturen. De kerkelijke gemeente is een rechtspersoon met vermogen, vastgoed en mensen. Dat kwalitatief goed besturen, valt of staat met de kwaliteit van besluitvorming. Als Kerk&Raad zijn wij tevreden als we een zelfbewustere kerkenraad achterlaten die goed toegerust is voor haar bestuurlijke taak. Als mensen zich bewuster zijn van de positie die ze hebben en van de verantwoordelijkheid die erbij hoort."

Kirsten: "Het is mooi wanneer voor een ingewikkeld vraagstuk een oplossing gevonden wordt die breed gedragen wordt. Dat de gemeente en de kerkenraad daarin sa-

Ondersteuning van kerkenraden

Kirsten: "Kerkenraden bestaan uit vrijwilligers en zijn in de PKN ook eindverantwoordelijk voor het beleid. Dat kan best een uitdaging zijn, want niet iedere vrijwilliger is daarop voorbereid. Vrijwilligers in een gemeente worden gevraagd voor bijvoorbeeld bezoekwerk of het noodfonds. Als onderdeel van hun ambt zitten ze ook in de kerkenraad. Anders gezegd: een kerkenraad bestaat uit mensen die niet gevraagd zijn omdat ze zo goed zijn in besturen, maar omdat ze in andere dingen goed zijn."

men kunnen optrekken. Ook zware besluiten kunnen op een goede manier genomen worden. Dat helpt om toch met een goed gevoel samen verder te kunnen."

Kerk&Raad staat voor u klaar

Kerk&Raad ondersteunt kerkenraden door lastige kwesties op een speelse manier in kaart te brengen en er zo nieuw licht op te werpen. Daarnaast adviseert Kerk&Raad in het ontwikkelen van beleid rond bijvoorbeeld een fusie, een krimpende gemeente of in het versterken van de onderlinge samenhang. Kerk&Raad biedt die ondersteuning met plezier en vanuit waardering voor de vrijwilligers die samen als kerkraad de schouders onder een gemeente willen zetten.

Naast de ontwikkeling van unieke concepten als het Kerk&Raad Spel en de handreiking voor het 'Weet-wat-er-leeft'-gesprek, geeft Kerk&Raad trainingen en levert zij interim-bestuurders voor kerkenraden, colleges van kerkrentmeesters en classes. Zij heeft inmiddels een netwerk van andere deskundige mensen om zich heen georganiseerd. Onder meer financiële, veranderkundige en notariële kennis is snel inzetbaar. Ook bemiddeling bij bestuurlijke conflicten en crises behoort tot de mogelijkheden. Kortom: bij alle kerkgerelateerde vraagstukken staat Kerk&Raad voor u klaar.

► www.kerkraad.nl

Over Wouter Voshol

Wouter is innovatief, resultaatgericht en een initiator. Hij weet mensen te verbinden en heeft snel inzicht in het reilen en zeilen van een organisatie. In zijn werk wordt Wouter gedreven door de waarden van 'goed bestuur', een manier van besturen die past bij een verantwoorde en volwassen levensvisie.

Over ds. Kirsten Slettenaar

Als remonstrants dominee is Kirsten bezig met het zoeken naar mogelijkheden voor verbinding. Verbinding met anderen, tussen anderen onderling, met het goddelijke en met zichzelf. Verhalen uit de bijbel, maatschappij of kunst helpen daarbij. Herkenning in het verhaal van een ander geeft verbinding, en dat verrijkt je als mens.

► Backstage AV

Tekst & Beeld Backstage AV

Sinds dit jaar is Backstage AV uit Zwolle partner geworden van VKB. We stellen het bedrijf graag even voor.

Wanneer is Backstage AV begonnen?

"Sinds 1999 ben ik actief in de audiovisuele markt, maar het duurde tot 2011 dat ik zelfstandig ondernemer werd," vertelt Richard Bredewold. "Backstage AV is ingeschreven op 1 februari 2011. Vanaf de start is Jurjen Kuurstra als projectmanager bij Backstage AV betrokken en ondanks dat wij beiden kerkelijk betrokken zijn bij onze gemeentes, heeft het tot 2014 geduurd voordat we ons gingen focussen op kerken. Grappig genoeg was het Thomas Ravenshorst die daar werk van gemaakt heeft. Destijds was hij onze stagiair, maar Thomas is nog altijd werkzaam bij Backstage AV en dagelijks actief voor kerken."

Wat doet Backstage AV?

"Als audiovisueel projectinrichter zijn we eigenlijk altijd wel bezig met de inrichting van vergaderruimtes, aula's en multifunctionele ruimtes. Dat is ongeveer 50% van onze be-

drijfsactiviteit. Voor de andere 50% zijn we als audiovisueel specialisten bezig met AV-installaties voor kerken. Ons personeelsbestand bestaat dan ook voor het overgrote deel uit christenen. Het is geen selectiecriteria, maar de medewerkers van Backstage AV zijn bijna allemaal bij een kerkelijke gemeente betrokken en ook uit alle hoeken van het kerkelijk spectrum. Het helpt wel als je werkt in de kerk en het verschil weet tussen een scribe en een kerkrentmeester."

"We vinden het belangrijk dat we als audiovisuele specialisten aan het werk kunnen. Het is leuk om onze kennis en kunde in te zetten voor en in kerken. Het ligt op die manier dicht bij ons hart. Bovendien hebben we een passie voor ons vak en daarom werken we graag met bewezen technologieën, merken en fabrikanten. We kiezen vaak voor continuïteit boven prijs. Spullen moeten hun geld waard zijn."

Wat kan Backstage AV voor kerken betekenen?

"Vanuit onze eigen ervaringen zijn we goed op de hoogte van de trends en ontwikkelingen in de kerken. Logischerwijs is Backstage AV actief met het realiseren van geluidsinstallaties voor spraak in kerken, want de praktijk is ons niet vreemd. Daarnaast zijn we al een paar jaar bezig met KerkTV. We vinden het uitdagend om te zorgen voor eenvoudige bediening van de installaties. Dat zorgt namelijk voor minder druk bij de vrijwilligers. Naar onze mening moet je het ook niet moeilijker maken dan nodig. Audiovisuele uitdagingen vinden we leuk en die gaan we graag aan. We zijn bekend met een breed kerkelijk publiek, dus voor ons is niet snel iets te gek."

Wat heeft corona teweeggebracht voor kerken op audiovisueel gebied?

"De COVID-19-pandemie is een aanjager gebleken voor een versnelde uitrol van KerkTV. Veel kerken gingen op zoek naar een oplossing doordat de fysieke samenkomst niet meer mogelijk was. Zeker in het eerste half jaar bestond ons werk uit het adviseren en realiseren van KerkTV-installaties. Het bracht ons letterlijk van Uithuizermeeden naar Maastricht en van Rotterdam naar Enschede. Installaties waren soms klein, soms bijzonder uitgebreid en soms ook alleen maar mogelijk op afstand. Afhankelijk van de kennis van de klant bieden wij op audiovisueel gebied maatwerk: van sparringpartner tot totaal ontzorgend. Er was veel zelfwerkzaamheid in kerken maar dat maakte ons niet uit. Dat vinden we juist mooi. We zijn er echt trots op dat we zoveel kerken hebben kunnen helpen."

Hoe ondersteunen jullie kerken?

"We ondersteunen kerken op allerlei manieren. De persoonlijke ervaring bij onze eigen kerkelijke gemeentes leert ons veel. Mijn ouders bijvoorbeeld zijn op leeftijd en de betrokkenheid bij hun gemeente bepaalt wel dat ik met andere ogen kijk. Hetzelfde geldt voor onze medewerkers met kleine kinderen. Wie is je publiek? Door die vragen te stellen zijn we begonnen met trainingen voor geluidstechniek en videoregie. Op deze manier helpen we de techniek-

teams om beter aan te sluiten bij hun kijker. Er zijn veel vrijwilligers, maar niet voor iedereen is het zijn vak. Daarbij kunnen wij kerken verder helpen en dat doen we graag."

"Om onze dienstverlening voor kerken beter kenbaar te maken, zijn we ook aanwezig op de Kerkenbeurs. Daarnaast organiseren we zelf onze jaarlijkse audiovisuele themadagen voor kerken: een leuke en laagdrempelige manier om op de hoogte te blijven van audiovisuele ontwikkelingen in kerken. Bovendien geeft onze website ook een goed beeld van onze audiovisuele diensten en helpen we ook als er in het verleden andere keuzes zijn gemaakt. Soms werken we zelfs samen met andere audiovisuele partijen."

Wat zou je aan de kerkrentmeesters mee willen geven?

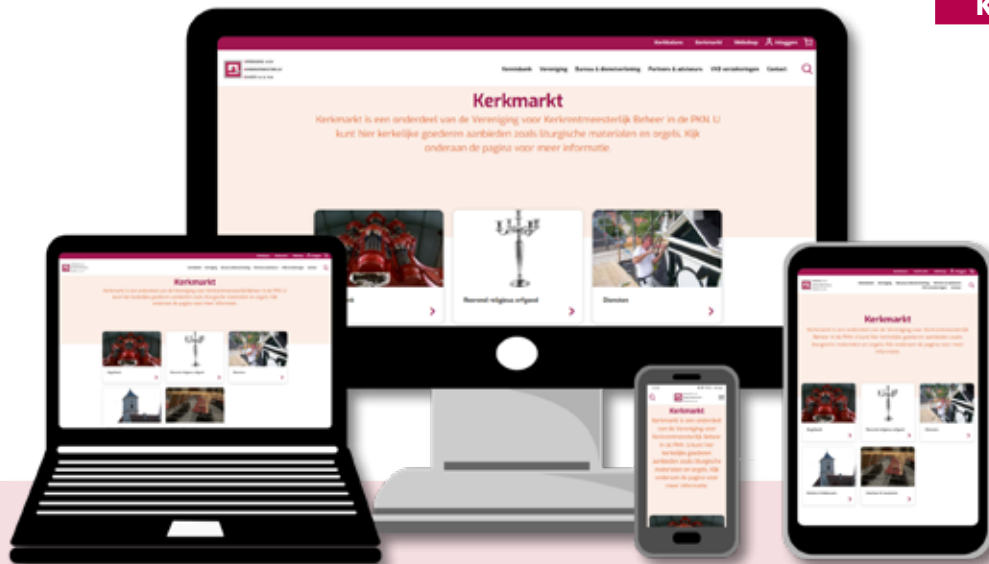
"'Elke kerk heeft een jury,' zeg ik wel eens. Op het moment dat er gemeenschapsgeld wordt uitgegeven dan zijn er veel kritische ogen en oren. En dat is terecht, vind ik. Om die reden denken we graag mee met korte en lange termijnplannen. Wat is er audiovisueel nodig om de doelen van de kerkelijke gemeente te bereiken? Door daarnaar te kijken is het mogelijk om prioriteiten te stellen en de juiste investeringen voorrang te geven. Hoe dan ook: audiovisuele spullen zijn een middel, niet het doel. Door het gesprek hierover aan te gaan, ontstaan er soms de mooiste ontmoetingen. Dat maakt ons werk leuk en dankbaar."

Op 8 oktober 2022 is onze volgende themadag voor kerken. Deze themadag zal plaatsvinden in Zwolle. Daarnaast houden we de komende maanden geluidstrainingen voor kerktechniek en kunt u ons ontmoeten op de Kerkenbeurs die gepland staat op 17 en 18 mei. Voor meer informatie over onze evenementen kunt u terecht op onze website.

► www.backstageav.nl

Van links naar rechts:
Jurjen Kuurstra, Thomas
Ravenshorst en Richard
Bredewold (directeur) in
de Grote of Andreaskerk
in Hattem

Kerkmarkt

Op Kerkmarkt.nl kunnen kerkelijke gemeenten hun kerkelijke goederen ter verkoop of ter overname aanbieden. Dat kunnen bijvoorbeeld de stoelen zijn die niet meer worden gebruikt of liturgisch meubilair dat bij een kerksluiting vrijkomt. Op deze wijze kunnen kerkelijke goederen weer worden hergebruikt. Deze dienstverlening is voor kerkelijke gemeenten gratis, uitgezonderd de rubriek 'orgelbank'.

De orgelbank

DE ORGELBANK

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Eén instrument betreft een orgel met 6 stemmen en een aangehangen pedaal, gebouwd rond 1955 door een onbekende bouwer. Momenteel worden er naast dit orgel in de orgelbank nog 4 andere orgels ter verkoop aangeboden. Dit betreft instrumenten van onder andere gebr. Van Vulpen, Willem van Leeuwen en H.J. Vierdag.

De juiste specificaties vindt u in de rubriek orgelbank op onze website www.kerkmarkt.nl.

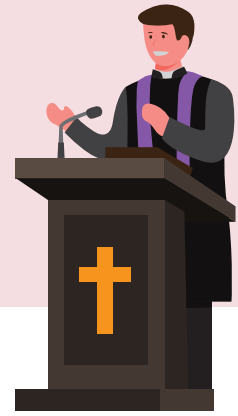
Voor vragen over de orgelbank kunt u contact opnemen met het VKB-Bureau.

Telefoon (078) 639 36 66

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Erick Versloot

Tekst Wilnanda Hukom **Beeld** Erick Versloot

Ds. Erick Versloot (Woerden, 1970) is predikant in de Protestantse Gemeente te Mijdrecht, waar hij nu vier jaar werkzaam is. Versloot is bijna 25 jaar predikant; voordat hij naar Mijdrecht kwam diende hij in Linschoten, Nieuwerbrug aan den Rijn en Waarder. Naast predikant is Versloot ook muzikant en schrijver.

Verwachtingen

Een predikant is een beeldbepalende figuur in een gemeente. Hij/zij heeft bewust of onbewust flink wat invloed, is vaak één van de weinige geheel betaalde werkers in de gemeente, in principe met een academische opleiding als start. Van zo iemand mag je wel wat verwachten in de gemeente, toch?

"Nou en of. Dat is een terechte opmerking. Ik zie het als mijn taak en roeping om het verhaal van God met mensen vanuit de Bijbel te vertalen naar ons leven hier en nu. En het tweede daaraan gelijk, zou ik bijna zeggen, is dat je in de praktijk brengt wat eigenlijk voor het hele leven geldt: het A-B-C. De A staat daarbij voor aandacht, de B voor bevestiging en de c voor complimenten. Dat is wat God aan ons schenkt en als we dat in de praktijk brengen met elkaar, dan zijn we beelddrager van de Schepper. Daarin ben je als predikant voorganger, maar ook verbinder."

"Academisch geschoold zijn betekent voor mij: thuis zijn in de Bijbel en dat je van daaruit ook lijnen kunt trekken door de tijden heen. Maar het betekent ook dat je hebt geleerd wat er in mensen leeft en hoe je daarmee

omgaat, weet hebben van hoe je met psychisch-sociale problematiek omgaat. Ook heel belangrijk vind ik dat je als predikant geschoold bent in gemeenteopbouw. Dat is het grootste vak, met het meeste aantal uren, dat ik in de predikantsopleiding heb gehad. Jan Hendriks, mijn docent gemeenteopbouw aan de VU Amsterdam, zei het als volgt: 'Gemeente zijn is geen georganiseerde reis, maar een gezamenlijke trektocht.' Daarmee bedoelt hij: Je kunt hele goede ideeën hebben, maar het gaat erom dat je mensen daarin meeneemt en met hun talenten daarvoor inzet en erbij betrekt. Op die manier vergroot je ook voortdurend de betrokkenheid en het draagvlak bij gemeenteleden."

Kerkbeheer

Hoe verhoudt u zich met kerkbeheer? Wat doet u er aan, wat weet u ervan?

"Ik omarm het. Het is van basaal belang voor een kerkgemeente. Zowel de gebouwen als de gelden die daarvoor, en voor professionals, nodig zijn maken het kerk-zijn mogelijk. Als ik een mooi kerkgebouw zie dan beseft ik hoeveel liefde van het voorgeslacht en ook van een nieuwe generatie er in dat gebouw zit. Kerkbeheer noem ik regelmatig in de voor-

Ds. Erick Versloot

beden, dat vind ik belangrijk. Ook zijn we als predikanten van Mijdrecht samen met de kerkrentmeesters de kerktoeren opgeklommen om het Kerkbalans-spandoek te bevestigen. Daar hebben we foto's van genomen en die werden getoond in de online diensten, die gelukkig zeer goed bezocht worden."

Geldwerving

Over Kerkbalans gesproken, hoe staat u tegenover geldwerving?

"Ik heb nauw contact met de kerkrentmeesters als het gaat om de Actie Kerkbalans. Wij hebben er in Mijdrecht heel bewust voor gekozen niet digitaal te gaan, maar persoonlijk langs alle deuren te gaan. Wij zien dat als een soort kerkelijke apk. De mensen die langs de deuren gaan horen wat er leeft en geven dat door. Wij predikanten krijgen dan echt drie a4'tjes met opmerkingen over waar iets speelt en waar we dan als predikanten op af gaan. Ook als iemand zich laat uitschrijven, zoeken we als predikanten die persoon op en gaan met hem of haar in gesprek. Zo laten we ook voelen dat ieder mens de moeite waard is. Geldwerving gaat dan veel verder dan geldwerving alleen, het gaat om gemeente zijn, daarin telt ieder mens. Ik verbaas me er vaak over dat we er met zijn allen zo veel geld en energie in stoppen om mensen in de kerk te krijgen of met activiteiten te bereiken, terwijl ik merk dat men in zoveel gemeenten mensen ongezien uit de achterdeur laat vertrekken."

"Ooit hoorde ik in een jeugddienst, met als thema 'Jezus is het levende water', de collecte als volgt aangekondigd worden: 'Dat levende water ontvangen we gratis, maar de leidingen daar is geld voor nodig.' Geldwerving is echt van belang en dat hoeft niet enkel via de Actie Kerkbalans. Ik weet van gemeentes waar ze actief stichtingen aanschrijven om niet alleen de gemeente in stand te houden, maar om ook iets te betekenen in projecten met en voor de gemeenschap in het algemeen. Er zijn heel veel stichtingen die daar graag geld voor beschikbaar stellen. Daar maken we als kerken veel en veel te weinig gebruik van. De Actie Kerkbalans onder de eigen leden is heel goed, het vergroot de eigen betrokkenheid, want waar je voor geeft daar heb je een gevoel bij, een verbinding mee. Daar moeten we dus zeker gewoon mee doorgaan. Maar er zijn nog zoveel meer manieren van geldwerving."

Samenwerking

Over de samenwerking op het gebied van geldwerving is al veel gezegd. Werkt u ook op andere manieren samen met de kerkrentmeesters?

Kerkgebouw De Rank te Mijdrecht

"Op dit moment werken we als predikanten ook mee aan de realisatie van een open huis in ons tweede kerkgebouw, De Rank. In dat gebouw worden de avonddiensten gehouden en op zondagmorgen bieden we onderdak aan een evangelische gemeente. Doordeweeks wordt het kerkgebouw omgebouwd tot een soort café waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt eenvoudige maaltijden en bijvoorbeeld koffie met gebak verzorgen en waar vluchtelingenwerk en maatschappelijk werk een onderdak vinden. Zo gaat het gebouw als openhuis functioneren, waarin we kerk met en voor het dorp zijn en ook met activiteiten dienstbaar willen zijn aan de samenleving waarin wij wonen en deel van uit maken. De rol van de predikant daarin is de visie en bezinning op de rol van het kerkgebouw en gastvrijheid en hoe je daarin zelf als kerkgemeenschap je positie in kunt nemen. De kerkrentmeesters zijn heel belangrijk in dit proces. Het moet natuurlijk financieel verantwoord geëxploiteerd worden. We hebben op een gelijkwaardig niveau elkaar hard nodig."

Geestelijk of zakelijk?

Is kerkbeheer een geestelijke aangelegenheid of een zakelijke? Of is er geen tegenstelling, hoe ziet u dat?

"Ik ben een verbinder. Ik ben allergisch voor valse tegenstellingen. Beide horen samen te gaan. Het is én een geestelijk én een zakelijke aangelegenheid. Als het goed is loopt dat met elkaar in de pas en versterkt dat elkaar. Dat is bijvoorbeeld het geval rondom kerkgebouwen. Ik heb zo vaak gezien dat een kerkgebouw alleen zakelijk werd benaderd en er voorbij gegaan wordt aan niet alleen het emotionele, maar vooral ook het Bijbelse en geestelijke aspect van een heiligdom. En ik denk dat je vanuit een Bijbelse visie op een kerkgebouw ook kunt gaan kijken hoe je dat zakelijk gaat invullen. Het is een samenhangend geheel en dat moet je niet uit elkaar trekken."

Kerkgebouwen

U heeft een boekje geschreven met daarin Bijbelteksten en gedachten over het kerkgebouw. Hoe is dit idee ontstaan? "Ik merk vaak dat, als het gaat om de bezinning rondom het kerkgebouw, de Bijbelse notities missen en daarbij soms ook het gebed om wijsheid. Het ontbreekt regelmatig aan het geestelijke, het emotionele aspect. Dan merk ik heel vaak dat mensen klakkeloos een valse tegenstelling kopiëren, zoals 'wij investeren in mensen, niet in stenen'. Mensen, en voorgangers, zijn belangrijk in de opbouw van een gemeente, maar het zijn ook voorbijgangers. En het gebouw blijft – soms eeuwenlang – staan. Het is in zichzelf al een heenwijzing naar God en elke kerktoeren een verwijzing naar de Allerhoogste. Als je een kerkgebouw afstoot

– wat een afschuwelijke uitdrukking is dat trouwens – dan maak je ook voor de buitenwereld duidelijk dat er weer een plek minder is waar God kan wonen onder de mensen. Dat is de gedachte die achter het boekje ligt. Het gebouw doet ontzettend veel met mensen. Daar zijn ze gedoopt, hebben ze hun ja-woord gegeven, hebben er geliefden uitgedragen, de gemeenschap ontmoet. Dat is heel waardevol en kostbaar in zichzelf. Daardoor is het gebouw ook gewijd, door alle geloof, hoop en liefde die erin is gedeeld. Het is veel meer dan een stapel stenen."

Omgaan met vrijwilligers

Hoe ziet u zichzelf? Als 'manager', 'ondernemer', 'bestuurder', 'vrijwilligerscoach'? Of zijn dat 'vieze woorden'? "Het zijn allemaal eenzijdige woorden. Van alles moet je als predikant iets integreren in je wezen als predikant. Het zijn aspecten die je in jezelf moet verbinden. Misschien is dan het omgaan met vrijwilligers wel het allerbelangrijkste. Dat je mensen aandacht geeft en waardeert, en dat ook uitspreekt. Als iemand afscheid neemt dan maak ik altijd een acrostichon, een naamdicht, waarin ik de kwaliteiten van een persoon benoem. Dat werkt altijd geweldig goed."

De Janskerk te Mijdrecht

Mensen voelen zich dan gekend, gezien en gewaardeerd. Ze leggen een taak met een goed gevoel neer en pakken later een (nieuwe) taak ook vaak weer goed op."

Idealisten en realisten

Predikanten als idealisten en kerkrentmeesters als realisten. Wat vindt u van zo'n typering?

"Ook dit vind ik een valse tegenstelling. Ook kerkrentmeesters hebben idealen en visie. Het mooie is om daar met elkaar over in gesprek te blijven. Een concreet voorbeeld: toen ik in een gemeente kwam was er net een bezuinigingsronde geweest. Dat hadden de kerkrentmeesters onder meer vertaald in 'geen koekje meer bij de koffie op zondagmorgen'. Het viel de kinderen gelijk op. Zij voelden aan zondag is een feestdag, dan hoort er iets lekkers bij de koffie. En met het terugdraaien van die bezuiniging groeide de warmte en de betrokkenheid. En het resultaat is dat in deze zelfde gemeente, toen de kerk weer open ging na corona, de voorzitter van het college thuis heel druk is bezig geweest om appeltaarten te bakken voor bij de koffie na de dienst. Iedereen proeft dan de warmte van een gemeenschap. En we merken het ook: een kerk die leeft geeft."

Tot slot

Wat verwacht u van kerkrentmeesters, wat wenst u hen toe?

"Ik verwacht van hen mooie idealen voor het beheer met het oog op de toekomst. En ook een Bijbels onderbouwde

visie daarin. En uiteraard ook een financiële doorrekening. Ik verwacht een actief en positief vrijwilligersbeleid: waardeer je mensen, spreek dat uit. En ik hoop dat ze zelf mogen ervaren dat je in het geven zelf ook ontvangt."

Wat hou ik van uw huis - Bijbelteksten en gedachten bij heilige huisjes

Erick Versloot schreef het boekje 'Wat hou ik van uw huis – Bijbelteksten en gedachten bij heilige huisjes'. Het is geschreven voor ieder die zich vanuit Bijbelse notities wil bezinnen op de plek van een heiligdom en een kerkgebouw.

Naast alle noodzakelijke zakelijke afwegingen en overwegingen in het licht van onze tijd en plaats biedt deze uitgave een handreiking aan voor bezinning op de betekenis van een heiligdom, vanuit de Bijbel. Het reikt fundamentele gedachten aan om elke geloofsgemeenschap op te bouwen op een plek die ervoor gemaakt is om God en mensen te ontmoeten. Juist ook in onze tijd, op de plek waar wij gesteld zijn.

Het boekje is te downloaden op onze website (zie: www.kerkrentmeester.nl/app/uploads/2022/03/Kijk-op-kerkgebouw-door-ds.-Erick-Versloot.pdf).

KERKENBEURS
NEDERLAND 2022

17-18 mei 2022
Expo Houten

We mogen weer!

Na twee jaar van ingrijpende beperkingen kan er weer meer leven komen in het kerkgebouw. Op de Kerkenbeurs doet u weer nieuwe kennis en inspiratie op voor de kerk van morgen!

**De kerk gaat door.
Kerkenbeurs gaat mee!**

Reserveer gratis uw entreebewijs
met code **KB2022VKB** via
www.kerkenbeurs.nl

- Ca. 100 leveranciers & adviseurs
- Ruim 40 presentaties & workshops
- Ontmoeting en inspiratie

Uit het bestuur

Het bestuur kwam bijeen op 31 januari en 7 maart 2022. De Ledenraad vergaderde 26 maart. Zaken die aan de orde kwamen waren de volgende.

Werving directeur

Het stuk van wervingsbureau Pandion (wervingsprofiel) is gereed. Het stuk is 26 maart met de Ledenraad besproken. Daarna start de daadwerkelijke werving. De planning is om voor de zomervakantie een benoemde kandidaat te hebben.

Samenstelling bestuur

De voorzitter heeft een voorstel uitgewerkt voor de werving van nieuwe bestuursleden. Daarbij wordt met nadruk gekeken naar verjonging. In 2023 treden er de nodige bestuursleden af. Het bestuur wil op tijd ingewerkte vervangers in zijn gelederen zien te krijgen. Er is een *longlist* met te benaderen personen opgesteld. Discussie wordt gevoerd over de noodzaak van kerkrentmeesterlijke ervaring. Hoe dan ook ligt er de toezegging aan de Ledenraad dat de eerstvolgende kandidaat die moet hebben. Daarnaast weegt dit criterium wel zwaar, maar moet er ruimte (mits goed onderbouwd) blijven om anderen met een zeer gewenst profiel (zoals ICT of HRM) te kunnen voordragen, ook als zij niet daadwerkelijk kerkrentmeester zijn of zijn geweest. Op basis van de *longlist* zal er voor de volgende bestuursvergadering (11 april) een *shortlist* worden samen gesteld.

Samenwerkingsovereenkomst VKB-DO

In de bestuursvergadering van 7 maart werden de laatste puntjes op de i gezet. In een gezamenlijke vergadering met het bestuur van de Dienstenorganisatie op 11 april aanstaande zal de samenwerkingsovereenkomst worden ondertekend.

Stand van zaken pilot TGKB (Toekomstgericht kerkbeheer)

Er zijn 12 deelnemende (wijk)gemeenten. De *kick-off meeting* (digitaal) is op 3 mei. Deze zomer zal er op locatie met deze gemeenten gewerkt worden aan een vitaliteisscan. De ervaringen en feedback zullen worden ingezet ter verbetering van de dienstverlening van de VKB op dit terrein.

Ledenraad 26-3 en voorzittersoverleg 23-4

Naast de genoemde zakelijke punten (begroting en contributie '2022'), behelsde de stand van zaken beleidsontwikkeling en werving nieuwe directeur een update. De Ledenraad besprak vervolgens als inhoudelijke onderwerp: 'ambt en pastoraal beroep'. Leidraad was het themanummer van *Kerkbeheer* van maart. Het bestuur gaf ook aan dat de bijeenkomst met de afdelingsvoorzitters, die afgesproken is voor 23 april aanstaande, geduid moet worden naar aanleiding van de ledendraadsnotulen van 18 december jongstleden. Dit overleg is immers mede naar aanleiding van feedback uit de Ledenraad van 18 december over het functioneren van de Afdelingen tot stand gebracht.

Begroting '2022' en contributievoorstel 2022

De concept-begroting is in lijn met de eerdere uitgangspunten van het bestuur. Ook het contributievoorstel is conform uitgangspunten. Beide zijn door de Ledenraad aangenomen.

Stand van zaken netwerk VKB-partners en vraag Reformatorische Omroep

Het bestuur stemt in met het voorstel rond een partnerschap met de Reformatorische Omroep. Deze bedient een deel van onze achterban en wil graag ook podium geven aan thema's van kerkbeheer. Het bestuur is content met de lijst en ook de verlengingen (we werken steeds met partnerovereenkomsten van twee jaar). Het plan om in juni 2022 een netwerk-bijeenkomst met VKB-partners te organiseren (waarschijnlijk in Gouda) kan de instemming van het bestuur wegdragen.

Contributie verenigingsjaar 2022

Gezien de prijsontwikkeling en de verwachte loonontwikkeling heeft de Ledenraad van de VKB 26 maart ingestemd met een contributieverhoging van 3,5%. Het verenigingsjaar '2022' loopt van 1 april 2022 tot en met 31 maart 2023.

De abonnementskosten voor de toezending van *Kerkbeheer* naar leden voor zover ze de toezending op basis van lidmaatschap te boven gaan en naar externen worden dit jaar niet gewijzigd.

De contributies '2022' krijgen de volgende hoogten:

Ledental ¹ gemeente	Contributie '2021'	Contributie '2022'
tot 500	€ 201,-	€ 208,-
tot 1000	€ 288,-	€ 298,-
tot 2000	€ 374,-	€ 387,-
tot 3000	€ 460,-	€ 476,-
tot 4000	€ 548,-	€ 567,-
tot 5000	€ 626,-	€ 648,-
vanaf 5000	€ 715,-	€ 740,-

¹ Het aantal geregistreerde doop- en belijdende leden, gastleden, vrienden en meegeregistreerden per lid.

Erepenning uitgereikt aan Dick Hoogendoorn

Op 14 maart jongstleden is door VKB bestuurslid Huib van der Burg en door Jan Kamminga van de Afdeling Groningen-Drenthe namens de VKB een erepenning met bijbehorende oorkonde uitgereikt aan Dick Hoogendoorn.

De heer Hoogendoorn was vanaf 1997 tot 2017 lid van het hoofdbestuur van de VKB en haar rechtsvoorganger de VVK. Verder was hij vanaf 1999 tot 2022 lid van de Commissie Gebouwen en Monumenten, waarvan hij sinds 2012 voorzitter was. Tevens was hij sinds 1999 de voorzitter van het overleg van SBKG-en. Namens de VKB was hij afgevaardigd in het interkerkelijk overleg-organ in overheidszaken voor kerkgebouwen (CIO-k).

Vanwege het einde van de zittingstermijn van de heer Hoogendoorn hebben we afscheid van hem moeten nemen. Als VKB spreken we graag onze dank uit voor het vele werk dat hij gedurende de afgelopen jaren voor onze vereniging heeft verricht.

HISTORIE

Kom verder!

Dominee A. de Jonge en de herinrichting van de Sint-Gertrudiskerk te Workum

Tekst dr. J.D.Th. Wassenaar **Beeld** PR, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Eind 2021 verscheen *Kom verder!*, het eerste deel van de memoires van Freek de Jonge. Het boek gaat grotendeels over zijn vader, ds. A. de Jonge, die van 1946 tot 1951 predikant van hervormd Workum en It Heidenskip was. De ambtsperiode van De Jonge aldaar werd vooral gestempeld door de restauratie en de herinrichting van de uit de late middeleeuwen daterende Grote Kerk van het stadje, die ook wel de Sint-Gertrudiskerk wordt genoemd.

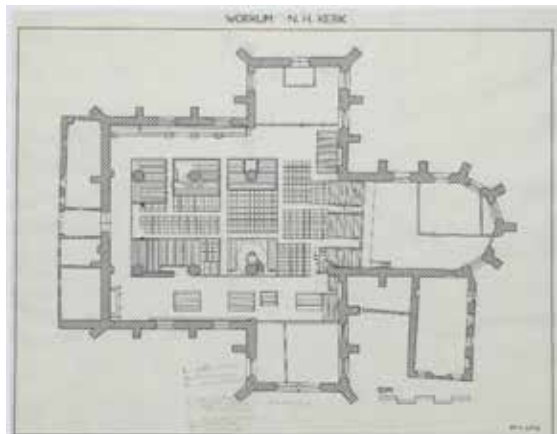
Vóór de restauratie

De Sint-Gertrudiskerk is een imposant gebouw met een schip met drie beuken, die vrijwel dezelfde hoogte hebben, zodat het geheel het karakter van een hallenkerk benadert. Daarnaast heeft de kerk een koor en twee transepten oftewel dwarspanden. Vóór de restauratie was het koor afgesloten door een houten hek met daarboven een zwaar gordijn. De onderste delen van de beide transepten waren door een schotwerk van de rest afgescheiden. In het zuidertransept was een consistorie ingericht, terwijl het noordertransept als opbergruimte diende, onder andere voor gildebaren. In het koor was een vergaderruimte gebouwd, de rest van het koor diende ook als opbergruimte.

De Jonge had zich voorgenomen om de kerk op basis van de inzichten van zijn leermeester prof.dr. G. van der Leeuw, die voorman van de Liturgische Beweging was, in te richten. Dat heeft veel strijd gegeven.

Na de herinrichting

In 1951 kwam de preekstoel tegen de noordoostelijke vieringpijler te staan, dus op de hoek van het koor en het schip. Het doophek werd niet herplaatst: men vond zo'n afsluiting van de kansel niet meer wenselijk. Praktisch leverde het ook problemen op, doordat het koorhek naar voren werd verschoven. Vóór het koor kwam een nieuw stenen doopvont te staan. Het koor werd met drie treden ►

Afbeeldingen links van boven naar beneden:

- De Sint-Gertrudiskerk vóór de restauratie richting het koor, dat door een houten hek met daarboven een zwaar gordijn is afgesloten
- Plattegrond van de Sint-Gertrudiskerk vóór de restauratie
- President-kerkvoogd D.J. Tjeerde (links) overhandigt de sleutels van de gerestaureerde en de heringerichte Sint-Gertrudiskerk aan ds. A. de Jonge.
- PR-foto van het boek *Kom verder!* van Freek de Jonge

Foto rechts:

De Sint Gertrudiskerk anno 2022 richting het koor, met het deels open koorhek.

verhoogd. Bij de koorgrens kwam aan weerszijden een deel van het koorhek te staan. Het koor werd als avondmaalsruimte ingericht met langs de wanden twee rijen vaste banken en in het midden de tafel met zetel voor de predikant. De grote vierkante vroedschapsbank kreeg een plaats in het noordertransept. Alle andere oude banken werden opgeruimd. De bijzondere zestien-de-eeuwse briefpanelen werden in de nieuwe banken in het schip aangebracht. Vóór deze banken kwamen in de viering twee blokken met vijf rijen stoelen. Er kwamen ook stoelen in het noordertransept vóór de vroedschapsbank en in het zuidtransept vóór de gewone banken. De zijbeuken werden vrij van zitplaatsen gehouden. Daar konden de gildebaren opgesteld worden.

Strijd om het koorhek

De strijd voor de herinrichting van de kerk had zich toegespitst op het al dan niet herplaatsen van het voor-reformatische koorhek. Freek: "Na een richtingenstrijd waaraan Schieringers en Vetkopers een puntje konden zuigen, ging de kerkvoogdij ten langen leste akkoord met het compromis dat collega De Bruijn had weten te vinden. Een Salomonsoordeel waarbij het koorhek in tweeën werd gedeeld. Eén helft werd geplaatst, dat wil zeggen een kwart aan elke kant. De avondmaalstafel ertussenin."

Al met al kan van een enorme wijziging van het interieur van de Sint-Gertrudiskerk gesproken worden. In dit verband zij nog vermeld dat het doophek in de jaren '90 alsnog is herplaatst. Tevens werden de deuren van het koorhek, het koor indraaiend, toen in ere hersteld.

De ingebruikneming van de gerestaureerde en heringerichte kerk heeft op 21 juni 1951 plaatsgevonden.

Dr. Jan Dirk Wassenaar (1960) is als predikant verbonden aan de Protestantse Gemeente te Hellendoorn en als geassocieerd onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit. Van 1996 tot 2004 was hij predikant van de Hervormde Gemeente te Workum en de Samen op Weg-gemeente It Heidenskip.

■ Succesvolle herbestemming De Rijckere-orgel uit Beek (L)

Tekst Nico de Jong **Beeld** E. Roerdink

In de vorige editie van *Kerkbeheer* hebben we in de rubriek 'De Orgelbank' al melding gemaakt van de verkoop van het De Rijckere-orgel uit de Protestantse Kerk in Beek. Omdat het een bijzonder orgel betreft dat nu zijn derde bestemming lijkt te gaan krijgen, gaan we wat dieper in op dit herbestemmingsproject.

Geschiedenis van het orgel

Het orgel in Beek is één van de twee in ons land overgebleven exemplaren van de Vlaamse orgelmakers gebroeders De Rijckere. Het andere exemplaar (uit 1779) staat in de Oostkerk te Middelburg. Het Beekse orgel is oorspronkelijk gebouwd in 1776 voor de Hervormde Kerk te Axel. Het werd een instrument met 13 stemmen en een aangehangen pedaal. In 1924 werd het overgeplaatst naar Beek om plaats te maken voor een moderner exemplaar van de firma Dekker uit Goes. Het De Rijckere-orgel was in feite te groot om in deze kerkruimte te plaatsen. Daarom werd de orgelkas ingekort, het aangehangen pedaal verwijderd evenals de ornamenten die zich vermoedelijk op het orgel bevonden. In 1983 is het orgel gerestaureerd door de firma Fama & Raadgever waarbij de orgelkas werd hersteld, de vlammen tussen de pijpvoeten in het front weer werden aangebracht, de registerknoppen en opschriften zijn vernieuwd en nog wat andere kleine herstellingen werden uitgevoerd. In 2012 heeft orgelmaker Verschuieren herstelwerkzaamheden uitgevoerd, onder andere aan de tongwerkkoppen.

Orgelbank

In april 2019 heeft de heer Roerdink van de Protestantse Gemeente te Beek het orgel bij onze vereniging aangeboden op de Orgelbank omdat het kerkje in Beek in 2024 niet meer voor de erediensten zal worden gebruikt (het kerkgebouw is in 2017 verkocht aan een nieuwe eigenaar tegelijkertijd met de pastorie en krijgt een maatschappelijke functie). In de loop van 2019 werd via de Commissie Orgelzaken een taxatierapport voor het orgel opgesteld door adviseur Aart Bergwerff. De advertentie op onze website in de Orgelbank werd gesignaleerd door André Poortvliet uit Middelburg (organist van het De Rijckere-orgel in de Oostkerk). Dit leidde in het najaar van 2019 tot een bezoek aan het instrument waarna er enthousiaste plannen zijn gemaakt.

Stichting

Samen met onder andere Bram de Wolf (organist van de Augustinuskerk te Middelburg) is in 2020 besloten om de 'Stichting De Rijckere-orgel 1776' op te richten met als doel het orgel een nieuwe bestemming te geven in de Middelburgse Augustinuskerk (voormalig Evangelisch-Lutherse kerk, nu eigendom van de Oud-Katholieke kerk-gemeenschap). De heer De Wolf, secretaris van genoemde stichting, geeft aan dat er in eerste instantie nog wel wat formaliteiten in orde moesten worden gemaakt. Zo moest er vanwege de monumentale status een zogenaamde 'sloopvergunning' worden afgegeven voor de overplaatsing. Verder zijn gesprekken gevoerd met de gemeente Middelburg en met de eigenaren van de Augustinuskerk. Een ander punt van aandacht is de vraag of de construc-

Het klavier van het De Rijckere-orgel

Voorzijde van het De Rijkere-orgel

tie van de galerij waarop het orgel moet komen te staan voldoende is om het orgel te dragen. Hiernaar wordt nog onderzoek verricht.

Adviseur

Inmiddels heeft de stichting ook een orgeladviseur in het project betrokken in de persoon van Rog r van Dijk die met de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) contact heeft opgenomen. De RCE is ook positief over de plannen. De bedoeling is om het orgel terug te restaureren naar zijn oorspronkelijke staat. Niet alle technische details zijn uit documenten terug te vinden, maar door onderzoek kan wel duidelijk worden wat de originele staat van het orgel moet zijn geweest.

Subsidie en financiën

Op de vraag hoe het met de financiën staat, geeft de heer De Wolf aan dat er een subsidieaanvraag is gedaan bij de Provincie Zeeland. De subsidieregeling van de Provincie biedt een bijdrage in de subsidiabele kosten van 70% vanaf een bedrag van  100.000,-. Met het oog daarop heeft de stichting ingezet op een gedegen restauratieplan waarbij het orgel compleet wordt terug gerestaureerd naar zijn oorspronkelijke staat. Het is de bedoeling dat Verschuieren Orgelbouw uit Ittervoort de restauratie en overplaatsing gaat uitvoeren mits het benodigde bedrag daarvoor beschikbaar komt. Inmiddels is op 18 februari jongstleden de overeenkomst door de stichting bij de notaris getekend waardoor zij juridisch eigenaar is van het orgel. Naast de subsidie van de Provincie hoopt de stichting met verschillende acties het benodigde geld binnen te halen, zodat het historische De Rijkere-orgel op de nieuwe locatie weer in oude luister hersteld mag klinken tijdens vieringen, huwelijksbijeenkomsten en concerten. Uniek dat in Middelburg dan de enige twee nog overgebleven De Rijkere-orgels zijn te horen en te bewonderen!

Voor meer informatie zie de website www.derijkereorgel.nl.

■ Kerkenbeurs in Houten op 17 en 18 mei

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Expo Houten

Het kan weer na de coronabeperkende periode. Een beurs organiseren. Helderblauw BV uit Barneveld, met Marco van de Wetering als ondernemer daarachter, durft het weer aan. In de Expo Houten is 17 en 18 mei ruimte gehuurd om een complete beurs voor kerkbeheerders te organiseren.

Wie het informatiebulletin bekijkt, raakt onder de indruk van de compleetheid. Hopelijk komt er niet weer van alles tussen en kan het voorgenomen programma en de verwachte bezetting van aanbieders en leveranciers worden gerealiseerd. De vorige keer dat het beurs was (voor corona), die ik ook bezocht, viel mij op dat de belangstelling bij de stands rond verduurzaming van gebouwen, verwarming, isolatie en ventilatie én die rond geluid, beeld, en streaming al groot was. Ik kan mij voorstellen dat dit door corona en de oplopende energiecrisis alleen maar sterker zal zijn.

Ook nu zijn de deelthema's (met presentaties en workshops): bouw & onderhoud, kerkgebruik in ontwikkeling, multifunctioneel gebruik en inrichting, duurzaamheid en energiebeheer, veiligheid en beveiliging, financiën en verzekeringen, beeld, geluid & kerktelevisie en kerkelijke communicatie.

De beurs is geopend op dinsdag 17 mei: van 10.00 tot 21.00 uur (dus ook dan 's avonds) en op woensdag 18 mei: van 10.00 tot 16.00 uur, Expo Houten, Meidoornkade 24, Houten. Een entreebewijs is verplicht, maar gratis te bestellen met code KB2022KM via de website: www.kerkenbeurs.nl.

Silas Groep

Partner van kerken

Onze stichtingen bieden een brede waaier aan dienstverlening aan christelijke kerken op het gebied van financiën en vastgoed. Daarnaast geven wij advies bij kerkgebouwgelerateerde vragen. Wij bieden maatwerk, zonder winstoogmerk en met veel kennis en ervaring over de specifieke context waarin kerken werkzaam zijn. Wij staan naast de kerken, omdat we vanuit onze christelijke inspiratie werken. **Wat kunnen wij voor u betekenen?**

KKA
Administraties & Advies

KKG
Rentmeesters & Makelaars

KKG Adviseurs
Rentmeesters & Makelaars

www.SilasGroep.nl

033 - 467 10 12 033 - 467 10 10

VAN REE ACCOUNTANTS
registeraccountants en belastingadviseurs

VAN REE. EEN FRISSE KIJK OP UW CIJFERS.

Van Ree Accountants biedt advies op maat voor kerkelijke instellingen en non-profitorganisaties. Als accountants zorgen we er natuurlijk voor dat u over de juiste cijfers beschikt. Onze frisse kijk op uw cijfers levert bovendien verrassende inzichten op. Ontwikkelingen in het resultaat. Opmerkelijke trends. Verslaggeving volgens de PKN richtlijn. Fiscaal advies.

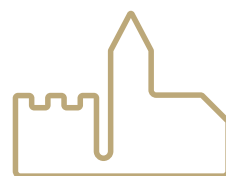
Met een frisse kijk ziet u zoveel meer. Neem gerust vrijblijvend contact met ons op via onze website of info@vanreeacc.nl.

www.vanreeaccountants.nl

AUDIT & ASSURANCE | ACCOUNTANCY | BELASTINGEN | CONSULTANCY

ALPHEN AAN DEN RIJN | BARNEVELD | DRECHTSTEDEN | LEERSUM | GELDERMALSEN | NIEUWEGEIN | ZWOLLE

Hoe verzekert je de gewelven van de eredienst?

donatus

verzekert kerken en monumenten

Nieuwsgierig? Ontdek meer op www.donatus.nl

Als kerkrentmeester heb je vaak veel zaken om aan te denken. En al snel wordt je dan opgeslokt door de grote zaken die spelen en die wekelijks, maandelijks of jaarlijks terugkeren. Dat is helemaal niet vreemd. Een mens kan ook niet alles op zijn netvlies hebben.

Daarom geven we in deze rubriek aandacht aan zaken die gemakkelijk vergeten kunnen worden, maar vaak niet veel moeite kosten om op te pakken. In deze editie:

Het orgel en de organist een mooi samenspel, maar niet zonder risico's

Orgel spelen is heerlijk, zeker als je dat mag doen tijdens een zondagse viering in een oude, hoge kerk. Maar, staat u wel eens stil bij de veiligheid van de organist? En de lichaamshouding tijdens het spelen?

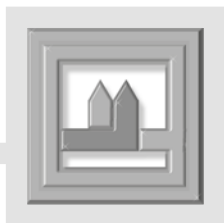
Vaak staat het orgel op een plek die alleen te bereiken is via een wenteltrap of een steile, smalle trap. Of achter een kleine deur en dan een smal gangetje door. Of nog erger: via een losstaande ladder. Hoe kom je veilig bij het orgel? En weer terug? Als de organist repeteert, is er dan iemand die weet dat hij of zij daar is?

Heel vaak is de weg naar het orgel al een uitdaging met hindernissen. Het orgel staat hoog in de kerk en de organist is alleen hoorbaar en niet zichtbaar. De ruimte achter het orgel is vaak beperkt en koud, zodat de organist nauwelijks zijn of haar benen kwijt kan en langdurig in een gekromde houding zit. Het lichaam zal daar vroeg of laat op reageren met klachten. Op kou kan de organist zich kleden, maar mooi orgelspel met koude vingers is een uitdaging.

Let ook op de hoogte van de eventuele balustrade achter de organist. Is het hoogteverschil met de orgelbank minder dan 30 centimeter, dan bestaat er een reëel gevaar om te vallen of uit te glijden.

Vaak is de organist niet zichtbaar aanwezig en doet zijn orgelspel als vrijwilliger of als professional. Maar het orgelspel wordt altijd wel gewaardeerd. Daarom het volgende:

Stel jezelf eens deze vragen en neem voor advies gerust contact op met DB Arbo Advies. Dirk Bok denkt graag met je mee en helpt zoeken naar oplossingen (zie: www.dbarboadvies.nl).

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Piet Lievense, Aagtekerke-Domburg,
48 jaar notabel, ouderling-
kerkrentmeester en voorzitter
college van kerkrentmeesters

Adrianus Cornelis Hesseling,
Alphen aan den Rijn,
43 jaar organist/cantor

Krijn Johannes van Gelder,
Barendrecht, ruim 50 jaar kerk-
musicus, cantor-organist en
lid werkgroep eredienst

Pieter de Groot, Harich-
Ruigahuizen, 60 jaar organist

Thijs Snoeijer, IJsselmuiden en
Grafhorst, 40 jaar organist

Cornelis Hendrik den Hartog,
Lopikerkapel, 50 jaar organist

Marian Sijtsma-Lokhorst,
Nagele, 50 jaar organiste

Gerrit Jan te Lindert,
Varsseveld, 50 jaar organist

Albertha Ritzema-Werkman,
Zuidwolde, 60 jaar organiste

GOUD

toegekend aan:

Hendrik Germans, Bennekom,
circa 27 jaar hulpkoster

P. Lievense, Aagtekerke-Domburg

H. Germans, Bennekom

K.J. van Gelder, Barendrecht

J. van Gunst, Hilaard

P. de Groot, Harich-Ruigahuizen

*G. van der Velden,
Hoorn-Zwaag-Blokker*

*I.J.K. Olree, Stichting Kerken
Ommoord*

J.G. de Weerd, Terwolde-De Vecht

F.J. Firet, Leersum

C.D. van Goeverden, Rotterdam

M.N.J. van der Kolk, Zoetermeer

G.W. de Jong, R.S. de Groot en F.J. van der Zwaag, Mantgum-Skillaerd

Teuntje Elisabeth Ravestein-Habben
Jansen, Castricum, ruim 25 jaar
administrateur kerkelijk bureau

Jelle van Gunst, Hilaard, ruim
30 jaar diverse functies

Gerrit van der Velden, Hoorn-
Zwaag-Blokker, 35 jaar organist

Ineke Jurrina Klazina Olree,
Stichting Kerken Ommoord,
30 jaar koster-beheerder

Johannes Gerrit de Weerd,
Terwolde-De Vecht,
meer dan 40 jaar koster

ZILVER

toegekend aan:

Frank Jacob Firet, Leersum,
25 jaar organist

Dirk Lunenburg, Nieuweroord-
Noorscheschut, 25 jaar organist

Harmen Jan Bluemink,
Rheden, 25 jaar koster

Alda Nijkamp-Spenkelink, Rijssen,
25 jaar administratief mede-
werkster kerkelijk bureau

Cornelis Dirk van Goeverden,
Rotterdam, 25 jaar organist

Lambertus Hindrik Huzeling,
Stedum-Lellens-Ten Post-
Wittewierum, 23 jaar koster

Johannes Beukema, 't Zand-
Godlinze, 25 jaar koster

Jelle Datema, 't Zand-
Godlinze, 25 jaar koster

Johannes Stuivenberg,
Zuidwolde, 25 jaar organist

BRONS

toegekend aan:

Marcus Nicolaas Johannes van der
Kolk, Zoetermeer, 25 jaar organist

EREPENNING

toegekend aan:

Gerben Wijbe de Jong, Mantgum-
Skillaerd, buitengewone inzet bij
restauratie kerkgebouw en orgel

Rinze Sietse de Groot, Mantgum-
Skillaerd, buitengewone inzet bij
restauratie kerkgebouw en orgel

Feikjen Jakoba van der Zwaag,
Mantgum-Skillaerd, buiten-
gewone inzet bij restaura-
tie kerkgebouw en orgel

Teunis Cornelis Nelemans,
Voorhout, circa 31 jaar koster

PKN Onderscheidingen

*W.K. Mietus en H.W. Mietus-Kloser,
Brunssum-Heerlen-Landgraaf*

A. de Graaf, Ouderkerk aan de Amstel

J.F. Schuitemaker, Elburg

K. Maring, Roodeschool

*J. de Gier-van Herwijnen, Krimpen aan
den IJssel*

F. Willems-Wevers, Tubbergen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Willem Klaas Mietus,
Brunssum-Heerlen-Landgraaf,
meer dan 60 jaar diverse functies

Hildegard Wilhelmine Mietus-Kloser,
Brunssum-Heerlen-Landgraaf,
meer dan 60 jaar diverse functies

GOUD

toegekend aan:

Evert Wiessenberg, Delden,
circa 50 jaar vele diverse functies

Jan Frederik Schuitemaker,
Elburg, 40 jaar predikant

Marry Goudriaan-Rijkaart, Krimpen aan
den IJssel, circa 30 jaar preekvoorzienaar

Jannetje de Gier-van Herwijnen,
Nieuwland, 40 jaar ledenadministrateur

Aaltje de Graaf, Ouderkerk aan
de Amstel, ruim 40 jaar organisa-
trice van het verjaardagsfonds

Kornelis Maring, Roodeschool,
circa 45 jaar diverse functies

ZILVER

toegekend aan:

Sara van Meggelen, Breda,
25 jaar predikant

Froukje Willems-Wevers, Tubbergen,
25 jaar kosten-beheerder

EREPENNING

toegekend aan:

Faith de Vries-Haverdings,
Wierden, 50 jaar organist

De VKB faciliteert en ondersteunt de plaatselijke kerkrentmeesters in het proces van toekomstgericht kerkbeheer.

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

Voor VKB zijn we op zoek naar een:

Directeur

Met hart voor de PKN en de plaatselijke kerk. Aanjager voor verandering; naar toekomstgericht kerkbeheer. Voor de kerk van nu en de kerk van de toekomst!

PANDION
Geloof in LEIDERSCHAP

Kijk op www.pandionleiderschap.nl
of neem contact op met
Gerard Veldman, 06-830 78470

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

GITHA BANSI
010 40 60 802
info.vkb@mmc.com

